

20.7.23

גבול ארה"ב-מכסיקו. מסע לאורך כ-3,200 קילומטרים, ממטמארוס-בראונסוויל במזרח עד סן דייגו-טיחואנה במערב, ככל שאספיק. הגבול הזה מגלם בעוז את השניות האינהרנטיות של כל גבול באשר הוא, בין הפרדה וחיבור. מצד אחד חומת בטון, גדר פלדה ונהר הריו גראנדה המבדילים, 2,500 חיילי יחידות המשמר הלאומי התומכות בסוכנות המכס והגנת הגבולות שמפעילה מתקני המעצר וכליאה לחוצים את הגבול צפונה המוגדרים בלתי חוקיים – כ-10,000 ביום ומיליונים באופן מצטבר, חקיקה קסנופובית במיוחד בזמן טראמפ שמתחלפת במה שמוגדר בידי המחלקה לבטחון המולדת ומחלקת המדינה כ"ארגון הומני של הגבול דרך הרתעה, אכיפה ודיפלומטיה". ומצד אחר חציה אינטנסיבית המוגדרת חוקית, הסכם סחר חופשי ארה"ב-מכסיקו-קנדה המחליף את נפטא, שותפות סחר הדוקה – מכסיקו היא שותפתה השניה במעלה של ארה"ב אחרי קנדה וספקית הסחורות הגדולה ביותר שלה, מיליוני משרות של אמריקאים התלויות בסחר הזה וכך פרנסתם של מאות אלפי מכסיקנים (ובלבד שנזכור שיחס התוצר הלאומי הגולמי בין השתיים הוא 1:20), וגם אותם מרחבים מטרופוליניים בין-מדינתיים היוצרים ישות חדשה, על-לאומית במידת מה, על אף שגם היא היררכית להחריד. עוד נראה. "אני אשת גבול. גדלתי בין שתי תרבויות, המכסיקנית (עם השפעה אינדיאנית חזקה) והאנגלו-אמריקאית (כבת לעם שנכבש על אדמתו-שלו)", כותבת גלוריה אנזלדואה ב"אזור הגבול / La Frontera, המסטיסה החדשה", מנסחת בלשונה הפואטית הפמיניסטית הרדיקלית

את ההיברידיות הגבולית, הרחבה בהרבה ממיקומם הגיאוגרפי של גבולות, במלוא מורכבותה. "[...] מרחב הסתירות הזה אינו אזור שנח לחיות בו. שנאה, כעס וניצול הם המאפיינים הבולטים של נופיו. ועם זאת, המסטיסה [mestiza] הזאת זכתה גם לפיצוי ולהנאות מסוימות. החיים על גבולות ובשוליים, תוך שמירה זהירה על היושרה שלך ועל זהותך המשתנה, רבת-הפנים, שלא ייפגעו, כמוהם כניסיון להתאקלם בסביבה טבעית חדשה, לשחות ביסוד 'זר'". ובהמשך: " כדי לשרוד את אזור הגבול / עליך להיות sin fronteras / עליך להיות צומת דרכים".

21.7.23

גבול ארה"ב-מכסיקו, לוס אנג'לס. בספרו " Coyotes, a Journey Across Borders with America's Mexican Migrants" מתלווה טד קונובר במשך חודשים ארוכים לקבוצה של מהגרי עבודה בלתי ליגליים, החל במגעים האלימים עם ה"קוויטים", סוכני ההברחה, דרך החציה המסוכנת של הריו גראנדה בסירת גומי, אחר כך עבודה מפרכת בתנאי עבדות של ממש במטעי ההדרים של פניקס ועד לטיסה לילית זולה ללוס אנג'לס, אחרי שהתאמן אתם על גינונים אמריקאיים נורמטיביים והלביש אותם בהתאם. לוס אנג'לס, לא על הגבול ממש, היא חלק חשוב ממנו. ואולי יש לומר שהוא חלק ממנה: תושביה המקוריים של העיר (שהתיישבו גם הם באזור של בני ובנות הטונגוה) היו עירוב של אמריקאיים ילידים, ספרדים ואפריקאים, ורק ב-1848 נמסרה קליפורניה לארצות הברית, בעקבות מלחמת ארה"ב-מקסיקו. וגם, 48% מתושבי העיר הם היספנים, הקבוצה האתנית הגדולה ביותר.

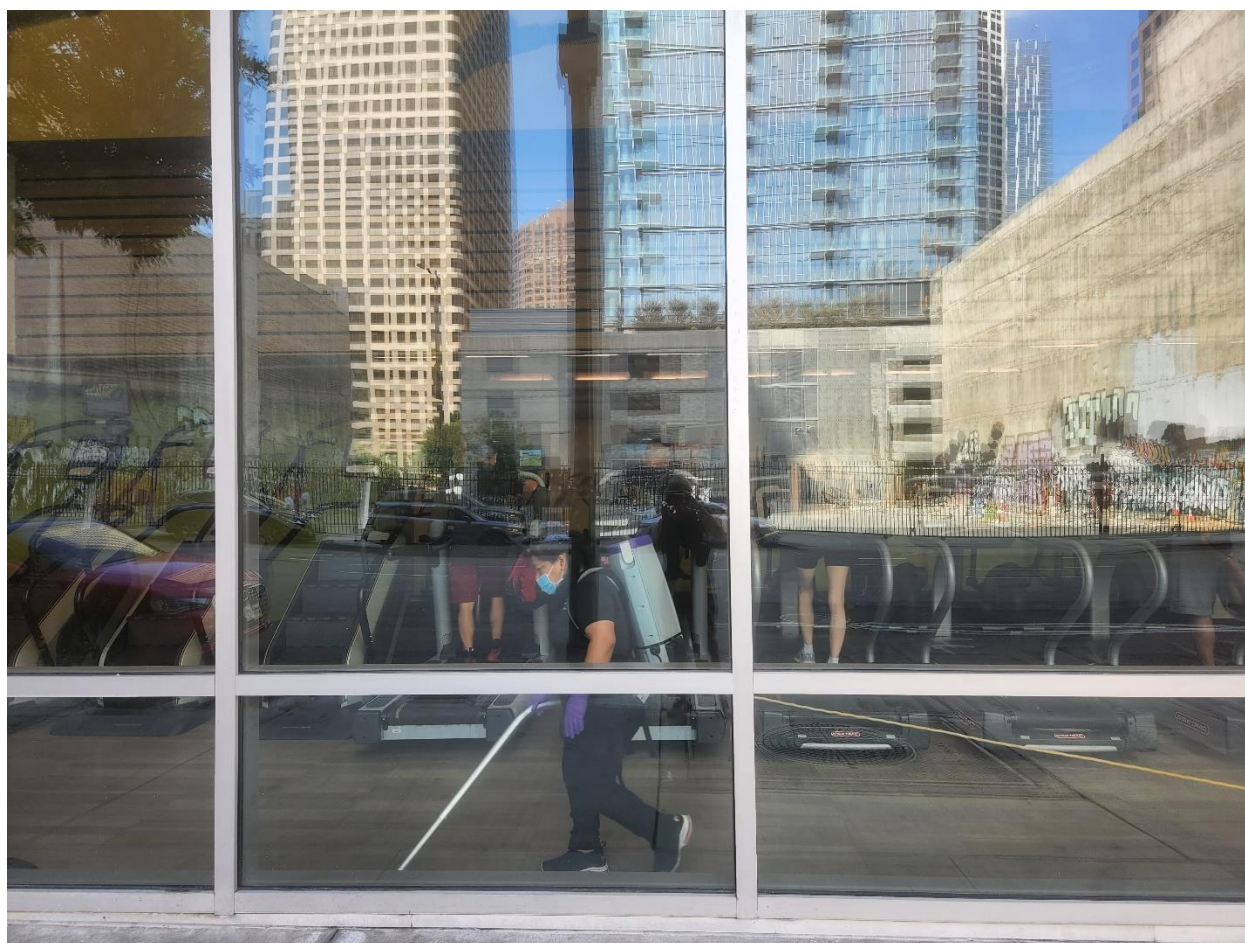
ההיספנים גם היו רוב מקרב חסרי הבית בעיר ב-2022 – 44.5%. בדאונטאון של לוס אנג'לס, מין פרוור של מגדלים שלא רוצה ללמוד כלום על חיוניות עירונית קפיטליסטית מפתה מניו יורק או הונג קונג, הכל רחב מאוד וריק, וכל אדם חמישי בערך הוא הומלס. מתחת לעץ השופע בכניסה לבניין הספריה העירונית, התיישבו כמה מהם, מעולפים בחום אמצע היום, בוהים במגדל "יו אס בנק" מולם, על הלובי המונומנטלי שלו ומערכות המדרגות והכיכרות והמרפסות המטופחות הסובבות אותו. שילוש דאורייתא. כאן הם יושבים או עומדים ונואמים או זרוקים על המדרכה או רבים עם השומר במכלת – יש שומר – ובחלקיה האחרים של העיר, שנעה בתזזית בין שכונות עוני לעושר, בין בתים שטוחים ואזורי מלאכה ומסחר (רובו במרכזים קטנים, שכמותם ראיתי בטשקנט – האם חוט סמוי מקשר בין שתי הערים?), יש מושבות אוהלים על מדרכות רחובות ראשיים, שהנה אשה עירומה עומדת מולם ומתלבשת לאטה בין ערימות אשפה שנאספה ואשפה סתם וכלבים קשורים. סמוך לספריה, לבנק ולהומלסים, בלובי הציבורי הענק של בניין מלון ווסטין בוננוצ'ר (בוננוטורה), שפרדריק ג'יימסון בחר לספר דרכו את סיפורה של הפוסטמודרניות, אפלולי ומרופט בקצותיו ומוכר כבר מאוד עכשיו, אין כמעט אף אחד. מרחב ציבורי של ממש מתקשה, כך נדמה, להתקיים לצד מעליות סלקטיביות אל חדרים ב-200-300 דולר ללילה, וזה עוד רחוק מהשיא. לדיון המכונן של ג'יימסון על המלון הצטרפו רבים, חלקם מוחים בחריפות על שאריות ההיסטוריציות המרקסיסטי של או להיפך, כמו מייק דיוויס שמבקש לשים את סיפורו של המלון, כמשל, בהקשריו האורבניים המעמדיים – סילוק העניים לשם הקמת מונומנטים קפיטליסטיים. אדוארד סוז'ה, שמציג את שרשרת התגובות ומשבח את דיוויס על הברק, מבקר אותו לצד זאת על דבקות יתר בסיבתיות היסטורית ומציע לתפוס את הבוננוצ'ר כביטוי של מה שהוא מכנה בעקבות אנרי לפבר "מרחבשלישי" (thirdspace), מושג שעוד יחזור, נדמה לי, במסע הזה על הגבול. סוז'ה מביא אותו אל "מצודת אל.איי." (Citadel L.A.), אזור באנקר היל בדאונטאון (מתייחס ודאי ל-Fortress L.A. של דיוויס מספרו City of Quartz), סתמי למראה אבל מרכז בתוכו את מוקדי השלטון וההגמוניה – הפוליטיים, הכלכליים והתרבותיים. בינתיים, בעיר עצמה, הבלתי מתלכדת כלל לעיני החדשות, פותחת הנהגת הסבלנית של קו 4 את הדלת לכל מתדפקת מאחרת ורק מרימה מבט בוחן רגוע מן המראה כשגבר אחד, שישב מאחור, צרח וקילל את האם-אמא של כל הבני זונות, שלנו.

22.7.23

גבול ארה"ב-מכסיקו, לוס אנג'לס. בכל קו אוטובוס שנסעתי בו – כי אי אפשר "ללכת בה הכל" כמו שכותב אבות ישורון וכי הדרך אכן חשובה יותר מן היעד כפי שמלמדנו קוואפיס – היה אדם מאותגר נפשית אחד לפחות. זאת השחורה בוורוד, גרומה להחריד, מאנית, שעלתה באיגלטון (שכונה דרומית מוחלשת במדדים הסוציו-אקונומיים, שנמצאת בדרך לג'נטריפיקציה ושתייתי בה אספרסו מצוין בקפה היפסטרי שחור וצעיר), ביקשה טרמפ מנהג האוטובוס ופיטפטה עם עצמה בקול דקיק במושב האחורי עד שירדה מתי שהוא; עוד אשה שחורה, ענקית, נרדפת, שלחשה דברים לעצמה וחרצה לשון שוב ושוב כמו לטאה, בדרך למרכז העיר; אשה שחורה שלישית, שעלתה על האוטובוס אחריה, עטויה עגילים, טבעות ונזם עשויים יהלומי פלסטיק, עם צמות שזורות חרוזי פלסטיק נוצצים, לבושה טרנינג אפור ומטפחת וכובע מצחיה, שהוציאה והכניסה והוציאה והכניסה מתיק כמו-גוצ'י ערימה של מסמכים מקומטים; והצועק הקבוע-כבר מהספסל האחורי. הם נזרקו לרחובות. בבוקר, מרחק 11 דקות הליכה מהמלון שלי, הגעתי אל עיר המקלט של חסרי הבית וחולי הנפש הזנוחים של לוס אנג'לס – סקיד רואו. הדאונטאון הניאו-ליברלי מתפוגג תחילה אל אזור של חנויות סיטונאיות ואז היא מכה: מחנה אוהלים מאולתרים ענקי על מדרכות העיר ודייריו – גברים ונשים, שחורים, היספנים ולבנים – המתגודדים, שרועים ומחוקים סביב. עוד רחוב ועוד אחד. איש לא פנה אלי, גם לא בחן אותי באופן גלוי, אבל ידעתי שרואים הכל, שנוכחותי שם – זרה, לבנה ומבוגרת, יחידה מסוגי זה, פולשת, לא במקומי, לא במקומם – צורבת. מצבה זה של סקיד רואו, אני לומדת, הוא תוצאה של פעולה מכוונת.

כאן היתה התחנה הסופית של הרכבת מערבה, שהביאה מחפשי זהב והזדמנות, ומשנכזבו – נשארו בה. בשנות ה-70 של המאה ה-20 החל התכנון מחדש של הדאונטאון. התכנית היתה להרוס את כל המבנים המתפוררים ולהקים במקומם אזור עסקים חדש. אבל מנהיגי הקהילה באזור התנגדו לזה. בעיות, הם אמרו, צריך לתקן מהשורש. לבסוף הוסכם בינם לעיריה שייצרו "אזור הכלה", שחסרי הבית וחולי הנפש יחיו בו. הקימו מקלחות ציבוריות והתקינו ספסלים, וגם הקיפו את הגבולות הלא מוגדרים בבירור של השכונה בת 50 הבלוקים בתאורה מסנוורת ושמו מנעולים על פחי האשפה בשכונות סביב והגבירו את הסיורים המשטורתיים, וכך יצרו, דרך הכלה והרתעה, מין המסטרדאם של "הסמויה". וכשקיצצו את תקציבי בריאות הנפש הפדרליים בין שנות ה-70 ל-90 וחולי נפש נזרקו לרחובות, השכונה הידרדרה עוד יותר. הנה קרימינליזציה קלסית של העוני. האצתי את צעדי, ויצאתי משם. מצאתי את עצמי בטוקיו הקטנה – סימולציה של יפן, עם שער טוריא וגני זן, סימולציה-עצמית הפעם של מי שהחיקוי המודע, המוחצן, מצוי עמוק בתרבותו. המשכתי משם לאיגלטון הדרומית ואז נסעתי נסיעה ארוכה לצפון העיר המעתירה, להיפוכה של סקיד רואן, לבוורלי הילס. השכונה (למעשה עיר במחוז לוס אנג'לס, בדומה לאיגלטון ולשכונות אחרות), שייעודה המקורי היה חקלאי, תוכננה כדבעי, הן במבנה הפיזי – היא עשויה שתי וערב מדויקים – והן בהיותה כל-לבנה מלכתחילה. התהלכתי בה, על פני בתים מטופחים שונים זה מזה ודומים זה לזה, כמו תמיד בפרוורים, עם גינות מטופחות, ששלט אזהרה צנוע ובולט שתול בהן ועליו שם חברת השמירה, ופועלים שחורים והיספנים העסוקים בעבודות תחזוקה. לבוורלי הילס, מתברר, יחסים חמים במיוחד עם ישראל. החל בייעוץ שהיא מקבלת בענייני מחזור מים – הדשאים תובעניים והשכונה היא צרכנית המים הגדולה ביותר בלוס אנג'לס – עבור דרך אבטחה ופיקוח ותרבות. עוד זיווג משמים.

23.7.23

גבול ארה"ב-מכסיקו, לוס אנג'לס. גבר שחור גדול, שחג סביב בתזזית בתחנת המטרו הוליווד/היילנד, הודיע מתי שהוא לעצמו בקול שהוא צמא, ניגש לארון הכיבוי אש, פתח את הדלת הקטנה, חבט במשהו ואשד של מים פרץ החוצה. הוא שתה, מלמל משהו בסיפוק וסגר את הדלת. האיש הזה ניכס לעצמו באופן מפתיע, וגם מצחיק, את המרחב, נעשה כך בעל בית. זה קורה כל הזמן. מול הניכוס הגדול, האסטרטגי, של ההון והשלטון, יש ניכוס טקטי, חתרני, של המוחלשים. ערימת הקרטונים ממש בפתח בניין משרדים גדול, שהיא, מתברר, השמיכה של איש ישן והנה כפות רגליו מציצות, הצעקה באוטובוס, היפ הופ שמנגן מישוהו מטייפ קטן בווליום אדיר, ההערות האישיות שמעיר זה שמבקש בסוף דולר ("יש לך שיער יפה", ואני רוצה מיד לסדר אותו בידיים ומתאפקת), ושני ההומלסים ממוצא אסיאתי (לא ראיתי כמעט, הזיהוי האתני משנה) שיושבים על שמיכה בחצר המאהל שהקימו מול בניין מרכז המעצר העירוני, מצודה מגודרת. בקצה השני של העיר, בשדרת הוליווד (לא מזהה את רוב הכוכבים), בלב מהומת שבת בצהריים של המשוטטים והדוכנים, החריגים הם נאמני ישוע, עם שלטים ומגפון ודרשה לא-נגמרת, הישר מפלאנרי אוקונור. זו העיר הבטוחה, המהוגנת, שבקציה ניצבים האקדמיה והמוזיאונים, כלומר המוסדות הביקורתיים ביותר לכאורה והלגיטימיים ביותר. אני משם, גם משם. אוסף האקספרסיוניזם הגרמני של מוזיאון האמנות של מחוז לוס אנג'לס (LACMA), המבוסס על כספי תורמים, נהדר, מרגש. ומצוי בלב ההיסטוריוגרפיה המערבית ההגמונית של תולדות האמנות. המוזיאון לאמנות בת זמננו של לוס אנג'לס (MOCA),

שנוסד בסוף שנות ה-70 בידי קבוצה של אמנים, תורמים, אנשי ציבור ואנשי עסקים – השילוב מחליק בקלי קלות בגרון המספר על כך – מציג במופגן אמנות שחורה, מאמץ אל חיקו את גלריית האחים ברוקמן, גלריה ללא מטרת רווח שפעלה בשנים 1967-1990 והציגה אמנים שחורים שלא יכלו להיכנס אל המוזיאונים והגמוניים ומצאו בדרך זו את דרכם לקנון. זו אמריקה, חיה בלי להסתיר את הפערים הלא יאומנו, הניכרים כל הזמן כמעט, בכל מקום, ומאמינה בכל לבה בחופש ובהזדמנות.

24.7.23

גבול מכסיקו-ארה"ב, לוס אנג'לס. קו 33 לוויס. "חפשו לפעמים // את התיאטרון היומיומי, בן אלף הפנים וחסר תהילה // אבל כל כך חי, ארצי, ניזון מחיי הגומלין של בני אדם, המוצג ברחוב". נוסעי הקו הארוך שעלו וירדו ב-70 תחנותי, לא שיחקו ממש במובן שברכט מתאר בהמשך השיר (שכנה המחקה את בעל הבית המתחמק מאחריות, שיכור המחקה את הכומר הדורש דרשה צדקנית), אבל היו חלקם מודעים לסיטואציה וניצלו בבירור את נוכחותו של קהל שבו. שתי דמויות הזדקרו מעל כולן: גבר שחור מבוגר, מוזנח מאוד, עם חמש שקיות ניילון קרועות מלאות דברים, שלא הפסיק לדבר אל עצמו ואחר כך אל אחרים, ואשה לבנה חצי-צעירה, בת 38 נניח, עם שיער חצי-סגול. הוא עלה ראשון, תחנה אחת אחרי, כשהאוטובוס עוד היה ריק מאוד, והתיישב במושב האנכי, שמיועד למעשה

לעגלות נכים (הנהגת פותחת את הראמפה, וכולם ממתינים בסבלנות עד שהכסא או עגלת הקניות הגדולה – יש המון – מחוזקת כראוי). מיד התחיל לדבר, תחילה אל הנהגת, אחר כך לעצמו, ומרגע שעלו עוד נוסעים והאוטובוס התמלא – אל כולם סביב. מתי שהוא בתחילת שדרות וניס (הרחוב הארוך ביותר שנסעתי בו מימי, הנמשך בין האוקיינוס האטלנטי ודאונטאון לוס אנג'לס), עלתה באותה דרך אטית וסבלנית אשה בכסא גלגלים. האיש לא זז ממקומו. קם רעש באוטובוס. גבר גדול בכובע מצחיה וקול עמוק שישב מול נשא נאום תוכחה, שניים צעקו שצריך לעצור מיד את האוטובוס. אבל האשה בכסא גלגלים הסתדרה איכשהו, והגבר בכובע מצחיה והאיש שלא קם ממקומו המשיכו להתווכח, ריב שנעשה במהרה לשיחה ידידותית. אז, בהמשך שדרות ונוס, עלתה האשה החצי-צעירה. עיניים כחולות, שיער אסוף בקוקו, אוזניות, מכנסיים קצרים, טי-שירט, סניקרס. היא נכנסה מפשפשת כבר בעצבנות בתיק הדמוי-עור החום שלה, מחפשת את הכרטיס. התנועות שלה נעשו נוירוטיות יותר ויותר. לבסוף משכה בכתפיה, התיישרה ליד האיש עם השקיות והצטרפה בקול צרוד לשיחה עם חברו החדש, רוקדת כל הזמן במקום את המוזיקה. אחר כך הוציאה מהתיק ערכת איפור. משחה בסיס עם מברשת בתנועות מסחררות במהירות, ללא הפסק, בוחנת כל הזמן את פניה במראה בהבעות משתנות. אז הוציאה ערכת איפור שניה ומשחה סומק, מתקנת שוב ושוב, הוציאה מהכיס הקדמי של התיק מברשת גבות ואחר כך עפרון, מתקנת, רוקדת ומדברת עם האיש לידה. משחה את השפתיים, בחנה, תיקנה. האיש פשפש בשקיות שלו, הוציא דמות של גיבור-על והושיט לה. היא סירבה, ואחר כך התרצתה. עברה לעיניים – שלושה סוגים של צללית, איילנר ומסקרה. היא נעשתה אשה אחרת. האיש עם השקיות הוציא כובע קש סיני ענקי. הניח אותו על ראשו ואז הושיט אותו לעברה. לא ממש מציע, אולי רק למכור. היא בחנה את פניה בפעם האחרונה, הנהנה קלות, הרכיבה משקפי שמש, והתרווחה במקומה אבל מיד התנערה, קראה: אה!, והחלה לקלוע את שיערה לצמה מורכבת, עיניה עצומות בריכוז, רוקדת. האיש פנה אל השקיות שלו, פורע את הסדר ושוב מסדר. היה טוב לפגוש אותך, היא אמרה לו, קמה ממקומה ועברה לספסל אחורי. שלוש תחנות אחר כך האיש ירד, ניגש לחזית האוטובוס והוריד משם את אופניו המשוכללים (כך עושים, תולים את האופניים בחזית).

לזוניס היסטוריה מרתקת – היא נוסדה כעיר נופש בתחילת המאה ה-20, וכללה תעלות כמו בעיר-האם ועוד שלל אטרקציות תיירותיות. אחר כך התעוררו קשיי תחזוקה והיא מכרה את עצמה ללוס אנג'לס, שלא השקיעה בה כלום, והידרדרה מאוד, כולל כנופיות פשע. עד שהחלה הג'נטריפיקציה, טובה לאחדים ואיומה לאחרים. החוף שלה, ביום ראשון לא לווהט זה, המה אדם. מיעוטם בחופים הרחבים מאוד עם חול זהוב ורך, סוכות מציל תכולות מעץ וסככות שמביאים מהבית, ורובם בטיילת ומתקניה. ספורט, שואו-ספורט (הדמיה של משחק כדורסל מקצועני, למשל, כולל הקריינות, שהגיעה, על הטון והסאונד, עד למסיבות יום הולדת בגן מאיר מתחת לבית), דוכנים של בגדים מתווגים, מזכרות, אוכל מקסיקני, אמנות עממית מומצאת, מגידות עתידות והיפים זקנים עם גיטרה (כמה טוב בבורגנות, שמכירה במחזור הגילים). אבל כמעט כולם פה. כי חוף הים, זאת למדתי בשוטטות בחופי הים התיכון בשנתיים האחרונות, הוא מקום דמוקרטי יחסית. הלימינליות האינהרנטית שלו – העצלתיים, הערטול, החופש, הפאזזה (אכן, לא לממלאי התפקידים – פעלולני הסקייטבורד, שחקני המיני-טניס, השחיינים, השייטים) – מטשטשת במידה רבה את הסדרים של היומיום, ובתוכם את ההיררכיות. זה קסם מתפוגג, שעובר מיד כשחוזרים הביתה, נכון, אבל תמיד אפשר לחזור אליו.

25.7.23

גבול ארה"ב-מכסיקו, לוס אנג'לס. אני יוצאת מכאן בעיקר עם תמונות מהגיהנום. שוב ושוב, מכל חלקי העיר. גיהנום כמו שמדמיינים אותו, כמו שתיארו אותו דורי דורות. בני אנוש, גברים ונשים, שרועים על מדרכות ומדשאות ובפתחי בניינים, על גבם, פשוטי איברים או מקופלים בתנוחות שונות, בשמש הקופחת, חצי-עירומים או עטופים שכבות של בגדים שהטינופת הקשיחה כבר או שמיכות עבות או קרטונים, ישנים או בוהים בחלל, או מתהלכים מעונים, שפופים, מתנדנדים, שקטים או צועקים – פניה המיוסרים של אשה לבנה אחת, גבוהה, שחלפתי על פניה והעזתי להשיר אליה מבט, לא יניחו לי אף פעם. חטאנו, עווינו, פשענו.

על פי נתוני עיריית לוס אנג'לס יש במחוז כ-75,518 חסרי בית. מספרם של השחורים בקרבם גבוה פי-שלושה ממספרם באוכלוסיה, 8% מהם מתחת לגיל 18, 30% נשים, 2% טרנסג'נדרים, 5% בני 18-24, 42% חסרי בית כרוניים, 30% סובלים מהפרעה עקב התעללות, 25% סובלים ממחלת נפש קשה. קשה למצוא נתונים על מספר המהגרים מקרב חסרי הבית. ישנם כאלה, מסיבות שאפשר לשערן. נוכחותם בעיר בכלל ניכרת מאוד בעבודות השירותים והבניה. החשש הוא שתנאי חייהם הירודים יפילו אותם עוד. אני יוצאת גם עם מחשבה על עיר. לוס אנג'לס, ותיקה כבר (ככל שיש ותיקות אמריקאית), עודנה מאתגרת את מושג האורבניות הוותיק של צפיפות ניכרת (היא צפופה, מתברר, אבל לא מרגישים), אינטנסיביות וכל היתר (שהוא

למעשה, במידה שחשוב להכיר בה, של מה שעומד על המסחר). אבל שלא כמו האתגר שמציב לעירוניות המרחב הפוסט-אורבני (יש לו המון שמות) שמבזר מוקדים ומחבר את הכפרי עם העירוני, היא עשויה רצף אחד מתמשך. רצף כמו-של-עיירה, פרוורי מאוד. היא משתרעת הלאה והלאה, על פני מרחב עצום, מקנה תחושה של הימשכות עד אינסוף ושל קצה בה-בעת. רק ההרים סביב מסמנים בה גבול ברור. ההשתרעות היא פועל יוצא של כמה סיבות: חשש היסטורי מרעידות אדמה, העובדה שהורכבה מעיירות קטנות, וגם המזג הפרוורי האינהרנטי שלה. זה קשור ודאי לאתוס הספר האמריקאי, שפרדריק טרנר תיאר עוד בסוף המאה ה-19. כך נולדה סקיד רואו, ככר הגיהנום. אבל זה משתנה לנגד העיניים. לא רק גורדי השחקים המשרדיים הניאו-ליברליים שנבנו החל בשנות ה-60 על חורבות שכונת באנקר היל אלא גם מקבצים של מגדלי מגורים חדשים שראיתי במערב העיר ובמזרחה, אמנם באזורים לבנים ועשירים אבל האופציה הזו כאן. "גרתי בדירה שמונה שנים, זה היה סיט ואני לא חוזרת לשם", אמרה עובדת חברת האוטובוסים מטרופוליט, ממחישה את המזג הפרוורי. נראה מה יעלה בגורלו. עכשיו – אל הגבול.

27.7.23

גבול ארה"ב-מכסיקו, סן דייגו. שליש הדרך הראשון ברכבת לסן דייגו עבר במרחבי העורף הלא-חקלאי של מחוז לוס אנג'לס. אזורי תעשייה ומלאכה, מחסנים, פה ושם אזורי מסחר ולצדם שכונות קטנות של בתים זעירים דבוקים

זה לזה ולמסילת הרכבת (וגם אחת, עוד אחת, שהתאפרה כל הדרך בין שתי הערים, מעידה עד כמה רחב ועמוק יכול להיות עורף של משהו). אחר כך החוף, פראי או מטופל רק מעט. יפה. סן דייגו בין תחנת הרכבת לדאוונטאון מצוחצחת, רגועה, לבנה. עוד כמה דקות הליכה, ורגלי נשאו אותי אל מושבת הומלסים, כולל הכל – האוהלים, ערימות האשפה, המקופלים בפינות, הישנים על המדרכה, הצועקים, והמון כסאות גלגלים, כמעט כולם שחורים. ודוכנים למכירת טלפונים זולים ומדיקאיד. איזו ארץ דפוקה. סמוך לגבול, במקום של טאקו טעים מאוד באחת הערים של מחוז סן דייגו, נפגשתי עם אדריאנה חאסו, פעילה ב-AFSC (American Friends Service Committee), אגודה למאבק באי-צדק ולקידום השלום). עוד קודם לכן המשכתי ברכבת הקלה אל עבר הגבול המפריד בין סן דייגו לטיחואנה ומחבר ביניהן. סמוך לבסיס חיל הים העצום – עוד אחזור אליו – עלתה קבוצה גדולה של פועלים, חזותם אמרה פועלים, דוברי ספרדית, שירדו חלקם בעיירות לפני הגבול וחלקם המשיכו עד אליו. מרחב הגבול עצמו היספני כמעט כולו. אפילו החטיפים בקיוסק נמכרים רק בגרסאותיהם החריפות-אש. זהו מרחב המעבר הלגיטימי (על אף שגם חלק ממבקשי המקלט שאין להם אישורים מנסים את מזלם כאן). עוברים יחידים ומשפחות עם מזוודות גדולות, בעיקר אל הצד המקסיקני בשעת צהריים זו, חוזרים מהצד הצפוני או אולי הולכים לביקור קרובים, ועוברים רבים מאוד ללא מטען, יומיים, שבים מהעבודה בצפון או אולי יוצאים לענייניהם בטיחואנה. בפרולוג לספרו *Hybrid Urbanism* מצטט ניזאר א-סיאד פסקה מתוך רומן פופולרי שנכתב ספרדית בידי סופר אמריקאי יליד מקסיקו, המתאר, בין יתר דמויות שחיות בין שני העולמות של סן דייגו וטיחואנה, שופט שומר חוק מסן דייגו, שמתפרע ונרדם בחיק זונות בטיחואנה. לא זיהיתי אותו במעבר הגבול אבל קשה היה לדעת מי שייך להיכן. ולא בכדי, המרחב האחד הרציף נשסע באופן אלים מאוד ולכן הוא גם מחובר באופן הדוק מאוד. שוב ושוב הוא מעלה על הדעת, גם בפרטיו, את מרחב ההפרדה הישראלי. יותר מ-100 מיליון בני אדם ועשרות מיליוני מכוניות עוברים בגבול בשנה ויש כניסה/יציאה נפרדת לסחורות. אדריאנה לוקחת אותי לראות שלוש מהתמונות הקשות והחזקות של מופע הגבול: מראה שלושה דורות של הגדרות – גדר פלדה משנות ה-90 שנבנתה משאריות משטחי נחיתה ששימשו במלחמת ויאטנם, גדר עשויה גלילי בטון והגדר האחרונה של תשעה מטרים, גבוהה מקודמותיה (שיוצרת במעבר מהיר על פניה מופע קינטי מרשים), שנוספו להן תיל וגם תאורת אצטדיונים מחוללת אור יום, מצלמות, מנגנוני חישה למיניהם וסירות. דקות אחרי שהגענו לשם הופיע ג'יפ של משמר הגבול. במרווח שנותר בין הגדרות ונמצא בשליטה בלעדית של משמר הגבול נכלאו באפריל השנה כמה עשרות מבקשי מקלט למשך כמה ימים. במקום אחר, בקצה מתחם המעבר, מראה לי אדריאנה מרכז קניות גדול שגובל במערכת הגדרות, אדיש לה לגמרי. ולבסוף, את הגדר במעלה ואדי ב-Friendship Park, מזדקרת מעל אתר הנופש האזורי, שכולל גם חוות סוסים וחוות אורגניות ואלפים מגיעים לבלות בו, שבגלל חלחול המים תחתיה יצקו בבסיסה בטון (כאן, וגם במקומות אחרים). מסמך של המחלקה לבטחון המולדת מיוני 2023 מביא נתונים על השגי משמר הגבול בנפת סן דייגו, שהגיעו בחודש מאי לשיא של כל הזמנים בתפיסת סמים (500 ק"ג של אמפיטמינים וקוקאין), עצירת משפחות ו"יצירת מגע" עם יחידים לא-מקסיקנים (99,216 אנשים מ-105 מדינות). "נפת סן דייגו", נכתב, "נחושה במשימתה להגן על האומה ותמשיך לנקוט שילוב ראוי של כוח אדם, טכנולוגיה ומשאבים לשם שמירה על בטחון קהילתינו". קהילתינו שהן גם קהילותיהם, משפחות שהן גם משפחותינו, לא-מקסיקנים שנמלטים על נפשם או נאבקים על זכותם לחיים יותר טובים, כמונו.

28.7.23

גבול ארה"ב-מכסיקו, סן דייגו. את רוב היום ביליתי על סיפון נושאת המטוסים USS Midway. עוד אתר אלימות ממסדית, אבל אין מה לומר – כיפי הרבה יותר. הבודק הבטחוני פשפש בתיקי בעזרת זוג מקלות תיפוף – ונכנסתי. זוג היפנים ונכדתם שהצטלמו לפני המסך הכחול האורב לכולם מיד עם כניסתם לא שיוו ודאי בנפשם שהמוצג הראשון שיפגשו בכניסה לחלל הביניים של הספינה, הלא יאומן בממדיו, יהיה סרטון ובו מובסת ארצם אפיים ארצה בידי כוחות הצי וחיל האוויר של ארצות הברית באיי מידוויי שבאוקיינוס השקט, ששה חודשים אחרי פרל הרבור. מידוויי, קבוצת איים שעל שמה נקראת נושאת המטוסים, נתפסה בידי ספינת צי אמריקאית ב-1867 על פי "חוק איי הגואנו", שהתיר לאזרחי ארצות-הברית להשתלט על איים שיש בהם מצבורי לשלשת מועילה של העופות הימיים ואין תביעת בעלות אחרת עליהם. נושאת המטוסים, שנבנתה במהירות תוך 17 חודשים אבל החמיצה בשבוע אחד בלבד את מלחמת העולם השנייה, פעלה בהצלחה בכמה זירות, כולל ויאטנם ועירק, עד שהושבתה ב-1992, וב-2003 נתרמה למוזיאון נושאות המטוסים של סן דייגו. עשרות מתנדבים ותיקי הצי והטיס מפעילים את האתר הענקי. הטובים בהם זוכים לספר מחוויותיהם לקהל המצטופף מולם על ספסלים או מתהלך בהדרכתם. "ואוו!" אומרים בני זוג לווטרן שמספר להם, למרגלות המטוס שהטיס, את מעלליו בקרב. "טוב, זה היה מזמן, לפני 55 שנים", הוא מצטנע. בחלל הגדול יש מטוסים, חלקי מטוסים, תצוגה אורקולית, סימולטור טיסה (שני ילדים סינים נכנסו לקופסה צהובה אטומה, נכלאו בתוכה, התהפכו אתה דקות ארוכות ואני עמדתי למות), דוכנים, מסעדה, חנות מזכרות, וקבוצות של ילדי גן ובית ספר מכל הגילים. גרמי מדרגות צרים מובילים למטה, אל

כמה קומות של המנגנון האדיר שמפעיל את הספינה ואל אזורי המגורים, כולל כמה תאי כלא. ועל הסיפון העליון – המטוסים. בקצה הסיפון בהק משהו. התקרבותי וראיתי: אלה היו מדיהם הצחורים של עשרות אנשי חיל הים, שהתגודדו במתחם מגודר ובקצהו במה, דגלים ותזמורת כלי נשיפה ערוכה לטקס. (סוזן זונטג כותבת במאמר ביקורת על ספריהם של לני ריפנשטאל וג'ק פייה, שכותרתו "Fascinating Fascism", כי "מדי האס.אס היו מסוגגנים, גזורים-היטב, עם נגיעה (לא גדולה מדי) של אקסצנטריות [...] הם היו הדוקים, כבדים, נוקשים, וכללו כפפות שנועדו להדק את הידיים ומגפיים שגרמו לתחושה של כבדות והצרה ואילצו את הלובשים אותם לזקוף את קומתם"). לא נגזים, וזונטג עצמה מעמידה מול אלה את המדים האזרחיים בעל-כורחם של צבא ארצות-הברית, ובכל זאת ניכר מאוד במדים הצחורים המגוהצים כדבעי, הכובע על מצחייתו הנוקשה, לוחות המדליות על החזה, הדרגות המוזהבות והנעלים הלבנות, שהן מזקיפות את קומתם של חיילי הצי וקציניו. קציני חיל הים ובני משפוחיהם וכמה פוליטיקאים נערכו מצד אחד, טייסים ובני משפחותיהם, במדי חאקי מרשימים פחות, מן הצד האחר. תרועת חצוצרות, קריאה של חתני הטקס אל הבמה, שירת ההמנון בטנור נעים, ברכה דתית מפי קצינה שחורה, והטקס החל. זהו טקס החילופים של מפקד "אגף לוחמת המסוקים, האוקינוס השקט". סרן אדווארד מ. ויילר פורש, סרן ויליאם ג'. איסטמן נכנס. אד יוצא, ויל בא, כפי שאמר סגן אדמירל ג'ון ו. מנוני, הדובר המרכזי בטקס. כמו אד לפניו הוא נשא דברים אישיים, מבודחים, הזכיר בחיבה גדולה את ג'ולי אשת אד, סיפר על מעלליו המשעשעים בראשית ימיו בצי (גנב את הדגל של היחידה השכנה!) והוסיף שאד, בניגוד אליו, מכיר פוליטיקאים, הרבה, ו"כך היינו רוצים שייראו אנשינו". הקהל נצלה בשקט בשמש הקופחת, במרחק מה משם רק התחילו לערוך את השולחנות לסעודה החגיגית, ואני פרשתי. דו"ח של הוועדה המייעצת הצבאית של סן דייגו מ-2018 מסכם את תרומתו הכלכלית של הצבא לעיר (ומודה בפתח הדברים למריל לינץ" על תרומתם הנדיבה להכנת המחקר). סן דייגו, נכתב בדו"ח, עומדת במוקדה של נקודת מפנה בתקציב ההגנה הממשלתי, שגדל שוב לאור התחזקות של סין באזור; החברה האזרחית (הממסד העירוני, חברות פרטיות, מוסדות אקדמיים והקהילה) והרשת הבטחונית (חיל הים, המרינס, בסיסי משמר החופים והמספנות, כוח האדם שלהם) מגלמות בשילובן סינרגיה יוצאת דופן; המכלול הצבאי הוא המנוע הצמיחה העיקרי של העיר; בשנת 2018 זרמו לעיר 26 מיליארד דולר מהמערכת הבטחונית, שהם 7,700 דולר לכל אזרח; הפעילויות הבטחוניות אחראיות לתמ"ג של 50 מיליארד דולר; הסקטור הבטחוני אחראי ל-340,000 מקומות עבודה, כ-22% מכלל המשרות במחוז; העיר משמשת בית לכל מלח שישי בארצות-הברית; המשרות שנוצרות בזכות המערכת הבטחונית כוללות את תחומי הבריאות, ההנדסה, התחבורה, המספנות, החינוך, שירותי המזון והמסחר הקמעונאי והסיטונאי. כך נמשך הדו"ח הלאה והלאה. הצבא משרה מטובו על כולם: המבלים במסעדות, בברים ובמועדונים במרכז העיר המפוצצים בערבים, החופים הצפוניים השוקקים, והפועלים ההיספנים דיירי הערים בדרום המחוז, קרוב יותר אל הגבול, דלות, צפופות ואלימות יותר.

29.7.23

גבול מכסיקו-ארה"ב, טיחואאנה. המעבר מסן דייגו לטיחואאנה הוא גם מעבר ממרחב פרוורי אל עיר. עיר אחרת, שמתנהלת על פי סדרים משלה, א-פורמליים היינו אולי אומרים, ודאי בהשוואה לסדר הפורמלי המובהק של סן דייגו או ערים אמריקאיות בכלל (שאינן לו דבר וחצי דבר עם צדק, להיפך). התחבורה הציבורית, למשל – נזקקתי לה די במהרה – שכולה תורה שבעל פה ואין דרך לסמן אותה (גוגל-מפות מאבד עשתונות). הלכתי ברגל מן הגבול אל המלון, דרך כביש ראשי בלי מדרכה לאורך פקק הבוקר בדרך אל הגבול, גשר שהמדרגות אליו חצי-הרוסות, מדרכות שבורות ועקומות כשכבר היו, בורות פתוחים ואזור ענקי של מוסכים, שמתפרש הלאה והלאה (אני משערת שזה קשור ליבוא המסיבי הלא-חוקי של מכוניות, חלקן מולבנות תמורת תשלום סמלי במסגרת תכנית מחילה ממשלתית, 1.1 מיליון מכוניות השנה בלבד). בדרך לגדר ההפרדה הגולשת אל הים עברתי פבלות, מרבדים של בנייני דירות משועתקים על צלעות הגבעות ווילות עם נוף האוקיינוס בערבוביה שמגלמת ודאי סדר מסוים אבל לא זה האורבני המערבי. טיחואאנה היא בעצם עיר עולם שלישי. ההבדל הוא גם זה: כאן חולפות בעיר מכוניות משטריות שבארגז הפתוח שלהן מאחור עומדים שוטרים חמושים חבושי קסדות וחתומי פנים, בסן דייגו נוכחותם מוצנעת יחסית, שומרת לעצמה את הזכות להגיח, ברצותה, במלוא כוחה. ודאי, במבט רחב טיחואאנה היא חלק מהמרחב הגלובלי בביטוי אזורי שלו. קיומה כולו – הכלכלה, המסחר, התיירות, התרבות – אינו אוטונומי (או אוטונומי עוד פחות משהיה). אך עם זאת הוא רחוק מרחק טרגי מהדדיות סימטרית, משוויון. הנוכחות המקסיקאית וההיספנית בכלל בצד האמריקאי עזה מאוד, רוחב הרצועה של הגבול, הכתמיות שלו, ניכרת מאוד. טיחואאנה, לעומת זאת, מקסיקנית בנראותה. הנוכחות האמריקאית באזור זה עצומה אבל נסתרת (מפעלים אמריקאיים, השליטה בהסכמים, אפילו הגדר, אלמנט פיזי בוטה, שנעלם מן העין מהר מאוד ומשאיר את העיר לחיות את חייה, עצמאיים לכאורה אבל גם בפועל). מצדו הצפוני של הגבול נפרש, אם כך, מרחב מעורבב, מחזק את תפישתו כ-borderland, אזור תפר, ומצדו הדרומי מרחב הומוגני. שנים לא מעטות אני נמשכת אל הדיון בהיברידיות בביטוייה המרחביים ונדחית ממנו,

מחפשת את השילוב בין הכרה בזיקות ההדדיות העמוקות, הבלתי נמנעות, בין זהויות (או מקומות), שלעתים מופיעות זו בזו ולעתים הן אנטגוניסטיות, לבין ההיררכיה הבוטה המתגלה במצבים ההיברידיים. מחיר נסיעה בתחבורה הציבורית בטיחואנה הוא חמישית ממחירה בסן דייגו, זה גם היחס בין השכר השנתי הממוצע בשתי הערים (מניחה לרגע בצד את אשליית השכר הממוצע, האדיש לפערים הרי גורל). התמונה הזו, ברור לי, כללית וגסה מאוד. למשל, טיחואנה היא גם עיר של הגירה תוך-מכסיקאית, בשל קרבתה לגבול. בצהריים נסעתי לפלאיה דה טיחואנה, חוף הים הצמוד לגבול. מצד אחד מערכת הגדרות, זו החדשה האיתנה שכבר מתקרבת מאוד אל המים והישנה, חלושה מולה, צבועה בצד המכסיקאי בצירי קישוט ומחאה וכנסת מרחק מה אל תוך המים, ומעליהן מגדלי זרקורים ומצלמות. ומהצד השני, חוף מלא משפחות שפתחו שם שולחנות (קר עדיין לרובם להיכנס ממש למים), ילדים שבונים ארמונות, להקות מריאצ'י עם חצוצרות, טובות, גיטרות ותופים ושמחה כללית, שמה לה ולמופע הפרנואידי מעבר לגדר.

30.7.23

גבול מכסיקו-ארה"ב, טיחואנה. טרנסג'נדרית בשמלת מיני שחורה עם מחשוף עמוק ושסע אינסופי בגב ובן זוגה בחליפה ירקרקת היו בין הנפשות היחידות שהתהלכו בשעת בוקר מוקדמת יחסית של שבת בבוקר זו בשדרת רבולוסיון, לב טיחואנה התיירית, הם וכמה בעלי חנויות או עובדיהם שטאטאו בקפדנות את חזיתותיהם אבל לא יוכלו לתשתיות העירוניות הרעועות, אפילו כאן. כעבור כמה שעות שוב המה הרחוב. בגבול, לעומת זאת, מרחק כמה דקות הליכה משם, השתרכו תורים ארוכים-ארוכים של הולכי רגל ומכוניות, בדרכם לאמריקה. אטיין בליבר, שקורא בצדק לנהל דיון פנומנולוגי ולא יוריסטי בגבול בן זמננו, מדבר בין היתר על הפוליסמיות של הגבול ומעמיד זה מול את העשיר, בעל יכולת הניידות, לעני, שהווייתו היא "להיות גבול" (יש המשגות דומות, של זיגמונד באומן

למשל ועוד אחרים). גבול ארה"ב-מכסיקו (גם הוא) מבהיר שההבחנה חותכת מדי. פלטת העוברים מלאה גוונים, ואפשרויות המעבר מגוונות בהתאם. מהיר מאוד, מהיר, אטי, אטי להחריד. למי שרוצים לעבור. "חייתי כמה שנים בארצות הברית", אמרה לי אשה בגילי, מוכרת באחד הדוכנים בים, באוטובוס בדרך חזרה העירה, "וחזרתי, לא יכולתי לסבול את זה שעובדים שם כל היום, בשתי משרות, רק עובדים וישנים". ככל שטיחואנה גדלה, וגידולה אקספוננציאלי בעשור האחרון, כך מחריף מצב במעברים. העיר מתפרשת על פני ההרים, הגבעות והעמקים, בעיקר בבניה צמודת קרקע אבל גם מגדלים פה ושם, בלי שיטה וסדר. משיגים היתר בניה, העיריה מספקת תשתיות (איכשהו) ובונים לבד, איך שרוצים. אדמה יש בשפע. את זאת מספרת לי אירמה חימנז, עורכת דין במקצועה, שחזרה לטיחואנה אחרי שנים ארוכות בארצות הברית, שעה שהיא מובילה אותי בעיר. העיר הולכת ומתקרבת אל טקאטה ממזרח ואל הערים מדרום לה, יוצרת מרחב מטרופוליני צפוף ומפוזר גם יחד, עצום בממדיו. יש כסף בטיחואנה, אומרת אירמה. אמריקאים שקונים בה נדל"ן, זול במונחים שלהם, חלקם אפילו מתגורר בה בשכונות נבדלות בערים לאורך החוף, וגם מקסיקנים שהתעשרו. אכן, יש בעיר שכונות אמידות, כולל שומרים ושערים, ואחרות דלות, אבל הפערים לא מזדקרים, פוצעים כמו בשכונתיה מצפון. לפחות ככל שעיני משגת. בפרויקט מרתק שעניינו מניעת איידס, שעשה צוות בראשות סטפני סטראת'די, אפידמיולוגית המסרבת להגדיר עוד כך את עצמה ועבודתה המקצועית למהדרין היא אולי בראש ובראשונה פוליטית, ניגשו היא וצוותה אל קהילת המכורים לסמים ועובדות המין חסרי הבית החיים בתעלה, שהיתה במקורה נהר טיחואנה. ראיתי את התעלה מראש גשר ארוך העובר מעליה, מצחינה וזוהמה צפה בה. אי אפשר היה לגשת לשם, מספרת סטראת'די בהרצאת טד, ולכן החליטו לתת מצלמות לחסרי הבית עצמם – מאות התגוררו שם בזמן המחקר לפני כעשר שנים, רבים מהם מגורשים מארצות הברית שאינם דוברי ספרדית כלל – כדי שיתעדו בעצמם את חייהם. הם נענו. בהמשך ביקשו גם לצלם בעצמם סרטוני הסבר. 95% מעובדות המין הן אמהות, אומרת סטראת'די, נתונות לסיכון כפול של מזרקים מזוהמים ומין לא מוגן. בדרך לטיפול, היא מוסיפה, עמדו שני מכשולים: רדיפות המשטרה והיעדר נגישות לטיפול רפואי. הפתרון נמצא בשיתוף פעולה עם השוטרים (הנתונים בעצמם לסיכון גדול עם ההחרמה השיטתית של מזרקים), עם השלטון העירוני שהוציא ניידות משלו שחילקו קונדומים ומזרקים ועם סטודנטים לרפואה מארצות הברית ומטיחואנה. מעורר מחשבה, ודאי בשאלת שיתוף הפעולה עם הממסד. מכל מקום, נתוני הבנק העולמי (שוב נניח בצד אינטרסים מגוונים) מראים כי בין 2018 ל-2021, כמה שנים אחרי הפרויקט, עלה אחוז חולי האיידס במכסיקו. הוא אמנם אינו גבוה בטבלה העולמית, אבל הנה עדות לקושי העצום להצליח גם כשפועלים כראוי. מתסכל.

31.7.23

גבול ארה"ב-מכסיקו, טיחואאנה. אני אוהבת את המקום הזה. האנשים נעימים ומשפחתיים מאוד, האוכל טעים כל כך, והצבע! בכנסיית הבתולה מגוואדלופה (הקדושה המגינה כהת העור, שהתגלתה לאיכר בלשון האצטקית) במרכז העיר התאסף קהל גדול למיסה, והכומר, לבוש אפוד ירוק (בדרך לשם ראיתי כלה בשמלה כל-ירוקה נפוחה יורדת מעדנות בגרם מדרגות רחב), היזה מים קדושים על מאמיניו, ליטף את ראשי כל הילדים והסביר לאשה אחת ששאלה איך מגיעים לאן שהוא. אחר כך, אחת המשמשות בקודש הספיגה במטלית את המים שנקוו על קיר בית המקהלה והאשה בספסל לידי שרה מזמור בקול שקט. ראיתי מעט מאוד כנסיות בטיחואאנה והרבה צלמיות בחנויות. הרוב היו בים. שוב הגעתי לפלאיה דה טיחואאנה, חוף הים של העיר (התיירים הולכים לחוף רוסאריטו מדרום, שאין בו זפת ושרידי מדורות ובדלי סיגריות), להשתתף ביום אקטיביסטי של הנאבקים בגדר. דן וואטמן, אמריקאי ותיק בעיר, הזמין אותי לראות את הגינה שמטפחים הוא וחבריו על קו הגדר ממש, להשתתף בתפילה משותפת משני צדי הגדר ולערוך פיקניק משותף-נפרד על החוף. את הגינה הסמלית, שפעם, כשבין הארצות הפרידה רק אבן-גבול, היתה חלק מפארק משותף המכונה היום פארק הידידות, מטפחת מרת'ה – עצי פרי וצמחיה מקומית. מחר יתחילו להרוס את הגדר הישנה ולבנות במקומה עוד גדר פלדה גבוהה, ואת הצמחיה, אומר דן, הבטיחו לעקור בעדינות ולהחזיר בעדינות אחרי שיגמרו. ניחא. חמישה אנשים בצד האמריקאי ועוד כ-15 בצד המכסיקאי, שטרחו מאוד סביב האירוע, הציבו סככה וכסאות ותלו על הגדר תצלומים שלה בשלבים השונים, השתתפו בתפילה, קוראים בשתי השפות קטעי בשורות. אחר כך הם צעדו אל החוף ואכלו עוגת קרם גדולה. מכונית של משמר הגבול האמריקאי נסעה כל הזמן הלך ושוב בשביל בין הגדרות. המהגרים עצמם, אמר מנהל הטקס, לא הגיעו. הם גרים רחוק ולכן ישתתפו באפליקציה. דן מספר לי שמאז הקמת הגדר החדשה עלה מאוד מספר האשפוזים של נפגעים בבתי החולים בסן דייגו. אירמה חימנז, המתגוררת סמוך לגדר, סיפרה שהיא רואה לפעמים את מחפשי המקלט והפרנסה מטפסים עליה. בין אירוע לאירוע של הנאבקים בגדר נעמדתי במרפסת עגולה אל האוקינוס השקט. ואז ראיתי אותה,

תחת, את האשה שפגשתי במונית השירות בדרך לעיר, זו שנסע לארצות הברית ובחרה לחזור. זו שעובדת, כך רציתי להבין, באחד הדוכנים בטיילת. והנה, מתברר, היא עובדת בנקיון השירותים בחוף. אז מה, אז מה. עובדה היא שבאותו רגע נראו לי הגינה המתוקה ואקט המחאה הסימבולי מביישים קצת. כמו בארצי. זה לא רק סיפור של מהגרים (מוונצואלה, גוואטמאלה, הונדורס, סין ואפריקה) אלא גם סיפור פנימי מקסיקאי. במאמר מרתק על דמיון הגבול הפתוח בקרב המעמד הבינוני של טיחואנה מתארת ריהאן "Yeh) (תודה, דניאל!), כיצד האפשרות למעבר מעצבת את דימויו העצמי הליברלי, הגלובליסטי, ומעמיקה במקביל את הפער בינו למי שאינם מסוגלים לעבור בחופשיות, שהם הרוב הגדול. הגבול המאפשר והגבול האוסר, היא כותבת, הולכים יד ביד. נכון.

1.8.23

גבול ארה"ב-מקסיקו, מחיקלי. חם. מאוד. חום כזה, מדברי, כבד, משנה אורחות חיים. ובאמת, ריק וסגור יחסית והמתהלכים בחוץ מתהלכים לאטם, עם בקבוקי מים וכובעים או מטריות. מחיקלי היא אחת משורה של צמדי ערים משני צדי הגבול, בת זוגה של קליקסיקו, אנגראמה הפוכה. השתרכתי גם אני לאטי או עליתי על אוטובוסים ישנים מאוד (אבל ממוזגים) שהובילו אותי בצירי תנועה רחבים, שהם רחובות העיר, ומרכזים מסחריים ומוקדי עסקים. הגעתי אל הגבול. מרחב גבול בכלל מנהל מערכות יחסים שונות עם העיר שהוא עוזב מאחור. במקרה זה הלא-עיר מתפוגגת אל אזור דל של מסעדות זולות ודוכנים של הכל ומלונות לפי שעה, שבפתח אחד מהם עמדו בשעת הצהריים הלוהטת, מחכות, שתי עובדות מין. המשכו של הגבול צפונה, מעבר לגדרות ולפקידים, רציף בעצם למדי – קליקסיקו, הקטנה בהרבה ממחיקלי, היספנית רובה. הגבול רגוע יחסית באמצע היום אבל מתעורר לחיים בערב, כששבים העובדים בכל מה שאפשר מקליקסיקו, וכשמגיעים גברים אמריקאים למועדני החשפנות ואתרי הזנות במחיקלי, או הקונים אל שני הצדדים או צרכני שירותי הניתוחים הפלסטיים וטיפולי השיניים הזולים שמחיקלי

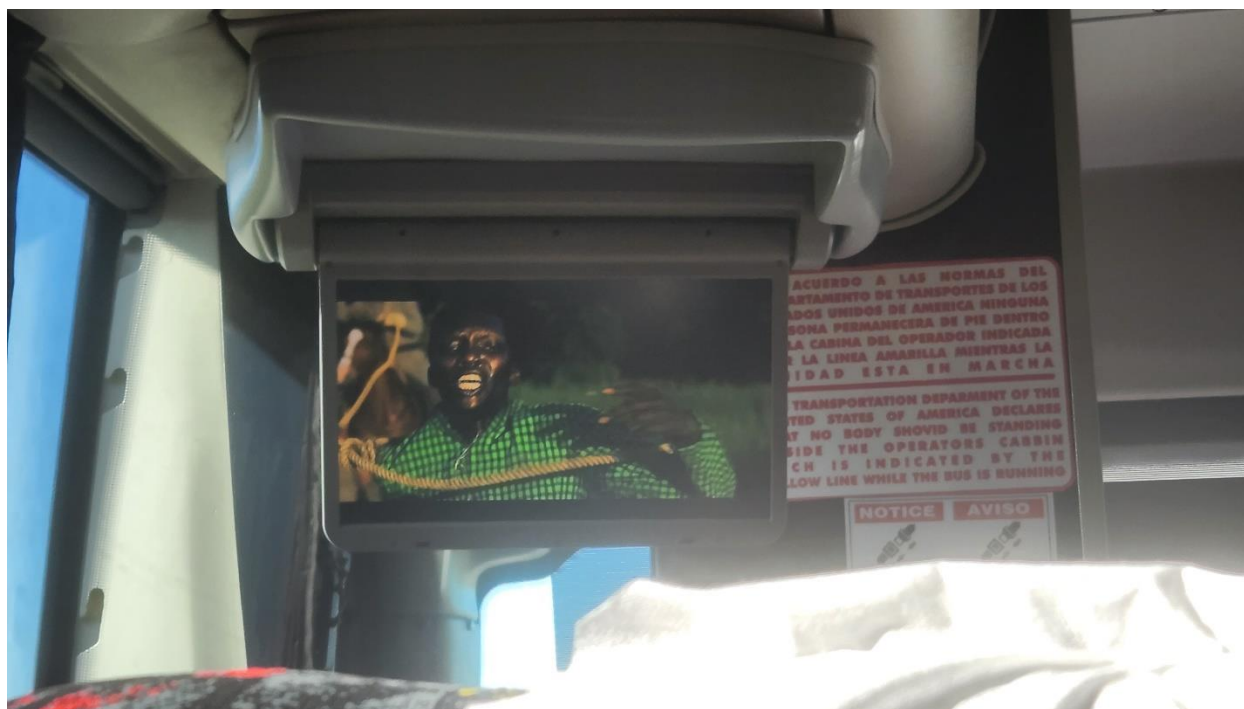
מציעה בשפע עולה על גדותיו. הגדר עצמה עושה דרך ארוכה עד שהיא מגיעה לכאן. היא יוצאת מטיחואנה, מתפתלת בין הרים גבוהים וגאיות, מתקרבת ומתרחקת מהדרך. תנועותיה הגמישות, כמעט אורגניות, צבע החלודה שלה כצבע האדמה והסלעים והמרווחים בין עמודיה שמאפשרים לנוף מאחור להתגלות, מרככים מאוד את נוכחותה בנוף. היא כמעט ונעשית חלק ממנו והיא כמעט יפה. מופת לטבעון, מופת להרדמת הפוליטי. מדינת ישראל, מומחית לגדרות ממגוון סוגים שאף תרמה את חלקה לטכנולוגיות השליטה והפיקוח בגבול ארה"ב-מקסיקו, יכולה בהחלט ללמוד מהן את מלאכת העידון. מכל התופעות הגבוליות המשמעותיות ביותר כנראה היא המקילדורות. אלה מפעלים בבעלות זרה שהוקמו החל באמצע שנות ה-60 לכל אורך הגבול, כחלק מתכנית טובה לכל הצדדים בעלי הדעה והיכולת, שהציעה לבעלי המפעלים תנאי מיסוי נוחים מאוד ותנאי העסקה נוחים לא פחות: הם לא משלמים מס על חומרי הגלם המיובאים לצורך הייצור אלא רק על ההפרש בין עלות הייצור למחיר המכירה, ומשלמים לפועלים המקסיקאים את שכר המינימום המקומי, שהוא כ-19% מהשכר האמריקאי. יש כ-3,000 מפעלים כאלה, רובם בצפון מקסיקו סמוך לגבול, 124 מתוכם במחיקלי. 80,000 עובדים מייצרים כאן מכשור רפואי, אלקטרוניקה, מוצרי תעופה וחלל, מדפסות, נעלים, סוללות, משקפי שמש, אמצעי אחסון דיגיטליים וקוסמטיקה. באתרים המשווקים את אפשרות ההשקעה המפתה מדגישים את יתרונותיה של מחיקלי על פני טיחואנה, מתחרה רצינית: האדמה שטוחה וטובה לבנייה, יש שפע מקורות אנרגיה (חשמל, גז טבעי, מים) ורמת החיים נמוכה בהרבה.

2.8.23

גבול ארה"ב-מקסיקו, הדרך לנוגאלס. באמצע מדבר סונורה, מתחנת עצירה שכוחת אל של אוטובוסים ומשאיות (יש טיפולוגיה עולמית כזו של תחנות נידחות, שאינן קניוני אלונים), עם טמפטורה 41 מעלות בשמש וצל שהוא לכל

הטלות אקראיות של ענקי קקטוס הסגוארו או של עמודי החומה ממול, ראיתי אותם: קבוצה של כ-12 פליטים, צועדת על השביל מצדה האמריקאי של החומה, שרבע שעה קודם לכן חלפו בו שני טנדרים לבנים. לא יכולתי לראות אם הם נשים או גברים ולא אם יש ביניהם ילדים. החומה שיבשה גם את המצלמה. בשולי הדרך בצד המכסיקאי עמדה נידת משטרה, גבה אליהם. (הם מכונים בדרך כלל מהגרים אבל הקונוטציות של המילה בעברית ובישראלית מרחיקות בעיני מהעיקר: מי שנמלטים מאימת שלטון רודף או תנאי חיים כלכליים או אקלימיים בלתי נסבלים או אפילו, בסדר עולם תקין, רוצים ליהנות גם הם מהשפע). סביבם רק מדבר עצום, רכס הרים גבוה והחומה שאותה חצו היכן שהוא. האם יגיע קיווי לקחת אותם למקום ישוב? האם העדיפו להסתכן בכך שיגורשו שוב בשם הסיכוי שייעצרו עד לבירור עניינם? האם העדיפו לסכן את חייהם בשם הסיכוי להטבה במצבם? לפחות 7,800 פליטים נהרגו בזמן נסיון החציה בשנים 1998-2019, 3,800 מתוכם באריזונה. גופות חלקם לא התגלו. כך מראה מחקר שנעשה במימון UCLA. התהליך ברור: מדיניות ה"מניעה דרך הרתעה" שחזקה את הפיקוח באזורי מעבר עירוניים אינה מרתיעה את הפליטים מלנסות לעבור אלא דוחקת אותם אל המדבר. המחקר מראה עוד שעולה מספר המשפחות, הקטינים הלא-מלווים ואזרחי מדינות מרכז אמריקה, האיים הקריביים ואפריקה בקרב הפליטים וצופה שמספרם יגדל עם שינויי האקלים ואתו סכנת המוות מהתייבשות. המדבר האכזר, בעל כורחו ובכוחו אכזר אבל אנחנו חיים בעולמות דימויים, עוצר נשימה גם ביופיו. הוא הופיע לפתע, אחרי נוף של שולי עיר ועיירות ואז חקלאות (מספוא, עגבניות), פחות או יותר במקום שבו באחה קליפורניה מתחלפת עם סונוורה וקליפורניה עם אריזונה, המקום שבו הכביש נצמד לחומה, בדרך כלל כפולה, וממשיך לאורכה קילומטרים רבים. מראה הקקטוסים האנתרופומורפיים, תחילה פזורים בדלילות במרחב, היה התגשמות מעוררת פליאה של דימוי ותיק. אחר כך התרגלתי. אל הסגוארו, שהלך ועבה וגבה, הצטרפו קקטוס הצ'ויה והאגבה וצינורות העוגב ושיחי אקציה ומסקיט (אנזלדואה כותבת על המסקיט) – אני מבררת ומתרגמת, אולי לא כהלכה – ואלה, כמו רכסי הרים החוצים את המרחב בקו צפון-דרום וכמו אדמת המדבר ובעלי החיים שאינם נראים בצהרי היום, מבהירים שזהו מרחב אחד. החומה, שנעלמת מדי פעם אל ההרים (ואולי אין צורך בה שם; המדבר הוא חומה, אמרה לי אדריאנה בסן דייגו) ושבה ומופיעה, מלבד אכזריותה האנושית, פוגעת גם במערכות האקולוגיות. בגבול עם אריזונה הותקנו אמנם כ-50 מעברים במקטע קטן של החומה אבל הם זעירים, גודלם כגודל דף נייר, והנזק כבר ניכר. אנטילופות, יגוארים, צבאים, קיווי ודובים שחורים יאלצו לשנות את אורחות חייהם שינוי דרמטי וללמוד לעבור בשערים הנפתחים בימי שטפונות. המומחים, אני קוראת, רובם ספקניים.

3.8.23

גבול מכסיקו-ארה"ב, נוגאלס, הדרך לטוסון. בגבול בין נוגאלס המכסיקנית לנוגאלס האמריקאית, ממש צמוד לשער לארצות הברית ולשוטרת חמושה, ישבו על מזרונים עטופים בשמיכות כ-20 בני אדם, גברים, נשים וילדים. ברור היה שהם פליטים. נעמדתי במקומי. דקות אחר כך הופיעו מתנדבים עם מגשי אוכל. שאלתי. הם חברים ב-Iniciativa Kino Para la Frontera, באים פעמיים ביום להאכיל, לתת מזרונים ושמיכות ולתמוך. תלכי למעבר הגבול השני של נוגאלס, הם אמרו, למקלט המרכזי של קינו, שם יידעו לספר לך יותר. הלכתי. מעבר לשער נעול, בחצר משופעת מרוצפת בטון, תחת סככה חצי-מכסה, בחום הכבד, ישבו עשרות פליטים, מחכים. שני ילדים שיחקו בטלפון, היתר לא עשו כלום. הכניסו אותי פנימה. במסדרון צר ישבו עוד עשרות בני אדם, נשים עם תינוקות קטנים, ילדים, נערות ונערים וגברים, גם הם מחכים. מעל ראשם תלויה מפה: המתים של מדבר סונורה. קראו למרי-לו, מתנדבת, שמדברת אנגלית. היא ארגנטינאית שחיה בסן פרנסיסקו מאז 1967. תפקידה לעזור לפליטים לשקם מסמכים שהוחרמו מהם בשלבים השונים (המערכת המקסיקנית טובה ויעילה, היא אומרת) ולמלא את טפסי הבקשה להגירה. מתי מעט יצליחו, היא אומרת. לידי יושב התור לרופא, אנשים באו וביקשו חפצים מהאחראית על המחסן, באולם בקומה השני נאספו פליטים להרצאה על תהליך ההגירה, בחדר האוכל החלו להיאסף הסועדים ואחר כך הצטרפו אליהם אחרים, שלנים במקלטים אחרים בעיר. יש כאן פליטים ממקסיקו עצמה, מוונצואלה, מגוואטמלה, מסין, מהאיטי. הם נשארים במרכז עשרה ימים ומקבלים תמיכה משפטית, בירוקרטית, רגשית וכלכלית – מסייעים להם למצוא עבודות פורמליות ובלתי-פורמליות, אמרה מרי-לו בזהירות. אחר כך הפגישו אותי עם פדרו דה ולאסקו, האחראי על החינוך והייעוץ המשפטי. הוא היה מסויג יותר. בצדק.

קיננו מהלכים על חבל דק. אילו רק חילקו שם שמיכות ואוכל – ניחא, אפשר היה להפעיל את אנטי-רפלקס הפילנתרופיה אבל הם עושים עבודה חשובה בתמיכה מהותית, תוביל לאן שתוביל. כשחזרתי למעבר הגבול הראשון היתה דבוקה לשער עוד קבוצה של פליטים. שוטר הגבול האמריקאי היה אדנותי, והגעתי לנוגאלס אריזונה. אותו המקום בערך. את הדרך לטוסון, באוטובוס שחיכיתי לו שלוש וחצי שעות, לא ראיתי כלל. נוסעיו, שנמצאו בדרך בין גוודלחארה לפניקס בשלב זה כבר כיממה, שכבו מעולפים על הכסאות הנוחים מאוד של חברת האוטובוסים טופסה (Tufesa), המוגדרת בינלאומית ונוסדה בסונורה, מקסיקו. כל חברות האוטובוסים במכסיקו מופרטות, הקווים ארוכים-ארוכים ולפעמים כמעט ריקים (היינו תשעה בדרך בין טיחואנה למחיקלי; אולי כי הן מחויבות למסלולים מסוימים ואולי כי אפילו תשעה מסדרים אותן יפה בחשבון כולל). בבוקר, לפני הכל, ביקשתי מנהג מונית שייקח אותי לסיבוב במקילדורות של נוגאלס (אי אפשר ברגל בחום הזה) – היא ידועה בהן. הסתובבנו רק באזור התעשייה הצפוני, הדרומי גדול עוד יותר, אבל גם זה גדול דיו ומסתיר בהתנהלותו הרגועה, כדרכם של אתרים מסוגו, יחסי כוח היררכיים לאומיים ומעמדיים. בנוגאלס נמצאת גם תחנת הגבול הוותיקה ביותר של הרכבת הפסיפית – מאז 1882. פעם נסעו בה גם נוסעים בקו נוגאלס-טוסון, לצד סחורות. היום היא משמשת מפעל מכוניות של פורד בהרמוסילו, מדרום.

4.8.23

גבול ארה"ב-מכסיקו, טוסון. נסיוני הכושל להיכנס לאולם בית המשפט למהגרים הוביל אותי למפגש עם שוליים אחרים של טוסון – השוליים החברתיים הפנימיים. חם כמו במדבר, כל הזמן, ורציתי לצאת מחוץ לעיר (אל בית הקברות למטוסים למשל) ואין תחבורה ציבורית לשם, אז נסעתי למקום של השכרת מכוניות בדרום העיר. התחבורה העירונית אטית ולא תכופה אבל נסבלת. היא משמשת, כך נוכחתי, כמעט אך ורק את העניים. רואים. מרכז העיר לבן מאוד ומסודר ונקי, למרות שיש בה רוב היספני – כ-45%, לעומת כ-43% לבנים ורק 4.4% שחורים. אבל באוטובוסים המובילים לשכונות בצפון העיר ובדרומה יש הרבה יותר שחורים. מגרש המכוניות להשכרה נראה נעול אבל אז נשמע קול מבעד לדלת מוברחת ומסורגת ששאל מה אני רוצה וענה שהוא הפסיק להשכיר מכוניות ושאלך לאנטרפרייז. חיקיתי בתחנה על הכביש הראשי. עבר גבר מבוגר מאוד עם עגלה שאסף אליה הכל, כולל סמרטוט שהיה זרוק על המדרכה לידי, ואשה קרחת בתלבושת אדומה, שאספה בדלי סיגריות וקיללה. במרכז העיר החלפתי לאוטובוס צפונה. תחילה עלתה אשה צעירה שחורה עם חולצה הפוכה ומלוכלכת מאוד, שמלמלה לעצמה מלמולים. אחר כך עלתה אשה לבנה מבוגרת קרחת עם עגלת תינוק ובה שני כלבים והסבירה לקהל את הכל: מה שמותיהם, בני כמה הם, לאיזה גודל יגדלו עוד וכמה דחוף לגזוז להם את הציפורניים. הסובבים הקשיבו בעניין. אחר כך סיפרה על כלבה האהוב שמת, והתחילה לבכות. פני הסובבים נתכרכמו. ואז סתמה את אוזניה באצבעות ונשאה דרשה מלאה אמונה במשיח בן האלוהים. הבחורה לידה הסתובבה עם גבה לנוסעים והתחילה לשאוג ולקלל ולבכות. הקרחת השתתקה, פנתה אליה ואמרה לה ברוך שאפשר לעזור לה, שתלך בצהריים לשם ושם, שתאכל ותתרחץ ותדבר אתם. ואז ירדו שתיהן. למה אני לא מספרת על שיחת העסקים בין שני גברים לבנים שצותתי לה בקפה? (התקשיתי, אבל מצאתי לבסוף מקום שמוכרים בו אספרסו) או על לחשושי זוג האוהבים הצעירים במסעדה שאכלתי בה (צותתי גם)? אני רוצה להניח שלא בשל הסוגסטיביות של סבלם של אחרים שסופה אקזוטיזציה אלא כי סבלם הנורא הזה של הגברים והנשים שאני רואה הוא פוליטי. המדינה, וגם החברה ההגמונית, הן שפלטו אותם החוצה,

ועל כך יש לדבר. זה לא נגמר, כי אחרי שרבותי עם הפקידה בסוכנות ההשכרה שהביאה את החנחון המתחזה לנימוס האמריקאי לדרגת עיסה מגעילה וחייכתי אליה את אותו חיוך מעושה שחייך הגבר הצעיר הלבוש יפה לקרחת עם הכלבים שאמרה לו שהוא לבוש יפה, נסעתי לעוד מקום באוטובוס, הפעם עם אחת מופנמת עם ערימת מזוודות ושקיות ואחרת שעלתה מעט אחריה, נעצה בה מבט, והטיחה בה ללא הרף האשמות איומות בקול, עד שהנהגת התקשרה למוקד והיא ירדה. השוליים החברתיים והפוליטיים (נקרא להם כך) הם, אחרי הכל, אותם שוליים. פרי הבאשים של השיטה הקפיטליסטית, של ההתנשאות המערבית, שאני כך או כך חלק ממנה. במקרה כשלי וביחסי הכוח הקיימים, שוליים יכולים להיות רק בחירה. שוליים אלה אינם מעכירים את צחותה הכללית של טוסון. לא את אלה החברתיים (ראיתי מחנה אוהלים אחד, בשולי העיר), וגם לא את אלה הפוליטיים, למרות שהיא משמשת תחנת מעבר מרכזית מאוד לפליטים. הם מגיעים לגבול ומשם מוסעים אליה. בשנת 2019 הגיעו לטוסון כ-100-20 פליטים ביום, ב-2020 כ-400, ועם ביטול סעיף 42 שאפשר לאסור על כניסת זרים מטעמים בריאותיים ב-11.5.23, צפוי שמספרם יגדל עוד יותר. בכמה מקורות אני קוראת על תפקידם החשוב של ארגוני ההברחה למטרות רווח בקביעת גלי החוצים הלא-חוקיים, מטעמיהם-הם. מנגד, מערך התנדבותי שלם, שלגופים הקהילתיים הקתוליים יש בו חלק חשוב, קם לסייע לפליטים, בטוסון כמו במקומות אחרים. הם מלינים, מאכילים ומסייעים בהליכים הבירוקרטיים שיובילו את הפליטים הלאה (ונדרשים, אגב כך, לשנות את הגישה בהתאם לתרבותם של הפליטים, למשל היערכות לאורח חיים מוסלמי במקרה של פליטים אפריקאים). באופן פרדוקסלי סיוע זה גורם למה שכונה באחד הדיווחים שקראתי "משבר לא-נראה". הוא אכן לא נראה בעיר, לפחות לא לעיני הטריות. ממשל בידן מפעיל מדיניות כפולה: הקלה במקרים של בקשות פורמליות והחרפת הגירוש של הלא-פורמליים. במסגרת זו גם נסגרו מתקני המעצר למשפחות ובמקומם נוסדו מתקנים המוגדרים רכים. אבל ברור, הדינמיקה של ההגירה או הפליטות אינה פועל יוצא של החלטות מדיניות חד צדדיות או של ארגוני פשע אלא של מצבים פוליטיים, חברתיים, כלכליים ואקלימיים, שרק שותפות אמת מתוך שוויון תוכל לפתור.

5.8.23

גבול מכסיקו-ארה"ב, שמורת טוהונו אודהאם. "הגבול חושף את קווי השבר שבין זהות לטריטוריה, את המתח שבא לביטוי בהקשרים הלאומיים, הקהילתיים והאישיים. מטרתנו בתצוגה זו לשנות את קווי השבר, ליצור מרחב שבו יצמחו סיפורים חדשים, להציג את החיים בגבול באופן המנוגד לרטוריקת המשבר הרווחת, לתבוע גישה סיפורית חוקרת היוצרת במשותף סיפור שמעבר לדואליות". כך נכתב על אחד הלוחות בתצוגת הקבע של מרכז התרבות והמוזיאון של אומת טוהונו אודהאם, שנוסד ביוזמה מקומית ושורשיו במועצת פפאגו לאמנויות ואומנויות שהוקמה ב-1938 והחליטה להציג ולמכור סלים מעשה ידי נשות השבט בתערוכה העולמית גולדן גייט ב-1939. ניסוח חד ומשכנע מאוד, המבטא, נדמה לי, את הזכרון הקולקטיבי יותר מאשר קריאה שקדנית בתיאוריה שאומרת את אותו הדבר ממש. חווית השבר או הקרע התקבעה ב-1853, עם "רכישת גדסדן", אז קנתה ארצות הברית מידי מכסיקו שטח בדרום אריזונה וניו מכסיקו של היום. התכנית היתה למתוח קו רכבת ממזרח למערב, בין הימים, והיא קטעה אלפי שנים של חיים של נדודים וקבע עונתיים, עיבוד האדמה, ליקוט וציד, שהשתרעו על פני שלושה מיליון דונם, ויסודותיה, כנראה, בתרבות בת אלפי שנים. ארצות הברית התחייבה אמנם לכבד את תביעות הבעלות על הקרקע של הטוהונו אודהאם אבל התעצמות הכריה הצריכה סלילה נוספת של מסילות רכבת ואדמות הופקעו. ובכל זאת, חייהם של בני ובנות השבט התנהלו בין שתי המדינות, כי כאמור הזהות לא חפפה לטריטוריה. אבל זהו זה. חוקי ההגירה אינם מאפשרים עוד מעבר חופשי. משמר הגבול עוצר לא פעם את אנשי האודהאם שנדדו בהתאם לצו התרבות שלהם – הדת והכלכלה, ומגרש אותם, והמכס מונע העברת חומרי גלם וסחורות שלהם או מחרים אותם – נוצות של ציפורים מצויות למשל, או צמחים. העיירה סלס, בירת השבט, עם כ-2,450 תושבים, נראית במידת מה כמו עיירה בדווית בנגב: בתים פזורים במרחב, תשתיות רעועות, צחיחות גדולה. קשה היה לי לזהות בה הגיון ארגוני מרחבי (לישובים הבדווים יש), למעט אזור אדמיניסטרטיבי ומרכז מסחרי קטן, שבלבו סופרמרקט ובפתחו ארבו שני כלבים משוטטים שיודעים היטב את מקומם – אחד מהם מצא עצמו בטעות מצדה הפנימי של

הדלת האוטומטית ומיהר לברוח החוצה. כ-41% מתושבי העיירה מצויים מתחת לקו העוני, הם עובדים בתעשיית המזון, בתחבורה, בשירותים משרדיים וקהילתיים, בבניה ובנקיון ומיעוטם בשירותים פיננסיים. על פי הנתונים הרשמיים, כמעט כל משקי הבית דיווחו שהם מדברים אנגלית בלבד. עובד במרכז התרבות, צעיר בן 21, שמתעניין מאוד בתרבות יפן, סיפר שאביו מקסיקני והוא עצמו תלת-לשוני ומדבר גם את שפת האודהאם. זו גם אחת ממטרות המרכז – לשמר ולחדש את השפה, שפה אוטו-אצטקית במקורה, לצד שימור התרבות החומרית, בעיקר סלי קש וכלי חרס. מאז מלחמת העולם הראשונה, מצהירים במרכז, האומה של בני השבט כפולה: אודהאם ואמריקה. ואמנם, במסדרון הארוך מוצגות תמונותיהם של בני ובנות השבט שנהרגו במלחמות ארצות הברית, ממלחמת העולם הראשונה עד מלחמת המפרץ ולצדן מדיהם ונשקם. בעיקול הדרך המוביל מסלס למרכז התרבות ניצב שלט: no more stolen sisters, ועליו ציור של ארבע נשים ללא פנים בשמלות אדומות – אדום, על פי המסורת, הוא הצבע היחידי שהרוחות מסוגלות לראותו. האחיות הן נשים ילידיות שנרצחו או נעלמו באלפיהן. הנתונים, הנוגעים לנשים ילידיות מאלסקה ואינדיאניות אמריקאיות (כך הן מוגדרות) מבהילים: ארבע מחמש נשים חוו אלימות פעם אחת לפחות בחייהן, הן מהוות 1% מהאוכלוסיה הכללית אבל מספר הרציחות הוא פי-עשרה ורצח הוא גורם המוות השלישי בסדר בקרב הנשים הילידיות. אחת משלוש אינדיאניות אמריקאיות נאנסה. בידיעות והמאמרים שאני קוראת כמעט שלא נכתב במפורש שמדובר באלומות בתוך המשפחה. אבל זה, כפי הנראה המקרה. לצד זאת נכתב ש-96% מהקורבנות הותקפו בידי אדם לא-יליד. קבוצות המאבק, בראש ובראשונה של נשים ילידיות בתמיכה של גופים נוספים, מזהירים מפני הכתמה קולקטיבית של הגברים הילדיים. ביסוד עומדים העבר הקולוניאלי, היסטוריה של עוני וגזענות והווה של בעיית דיור ותנאי חיים קשים, הן מזכירות. בכל זאת, מנחם לדעת שאשה אחת בת השבט היא שעוררה את הנושא והביאה את ממשלת אריזונה להקים ועדת חקירה. ומעודד גם שהנסיון המוצהר לשמר את התרבות הילידית, ה-himdag, אינו רגרסיבי, אדיש לתנאי ההווה, אלא מעמיד ביסוד את ערכיה הנהדרים: אמונה וכבוד לזולת.

6.8.23

גבול ארה"ב-מכסיקו, מוזיאון המדבר – אריזונה-סונורה. הצבע האדום, מתברר, שמור לא רק לרוחות. ביבשת אמריקה בכלל יש לרבע מהנחשים בערך גוונים אדומים. כך למדתי במוזיאון המדבר, שם מודים שאינם יודעים מה ההסבר לכך, על אף שברור לכל שהוא הישרדותי. אני חושבת על ההרים סביב, אדומי תחמוצת הברזל. הדרך למוזיאון, כבר בשולי העיר ואחריהם, עוברת בין וילות פזורות על מורדות הגבעות ואחר כך מתפתלת בין ההרים מציעה מראות נוף נהדרים, ויערות הסגוארו, שמאפילים במבט ראשון על כל יתר הצמחיה, נראים כאילו נטעו ביד מכוונת. בחודש מאי בערך בוקעים ניצנים בראשי הסגוארו, שנפתחים לפרח, שנהפך לפרי. היונה לבנת הכנף מגיעה לשתות מהצוף ומפזרת את אבקני הפרח, ובעלי חיים אוכלים את הפרי ומפזרים את זרעיו – יש אלפים בכל אחד. אבל אין בזה שום הבטחה – הזרעים נובטים רק בתנאים מסוימים מאוד של לחות. גידולם אטי: גילו של קקטוס בגובה 15 סנטימטרים הוא שנתיים בערך. תוחלת חייו, לעומת זאת, מרשימה – כ-200 שנים. לכן אין די מחקר מדעי-מערבי עליהם. ימיה של אריזונה, שנוסדה ב-1912, קצרים מכך. לעומת זאת, ברור שחום השיא של 2020 גרם לתמותה חריגה של הקקטוסים. את כל זאת אני שומעת ממתנדב בפארק, פיסת מדבר שהיא חלק מן המוזיאון. האודהאם מצדם, קשובים למחזור הטבע, יצאו, אולי יוצאים עדיין, תמיד בשעות בוקר מוקדמות ואחרי הצהריים מאוחרות, לקטוף את הפרי בעזרת מקל מיוחד, ואחר כך הכינו ממנו רוטב וריבה ומשקה, ואת הזרעים טחנו לעיסה מתוקה. ומהאגבה (שיש לה עשרות הופעות, חלקן מפתיעות) מכינים מסקל. גם אחיהם של האודהאם בני המערב הישן, צאצאי הספרדים ושלל העמים שהולידו את ארצות הברית, קשובים למחזור הטבע ונערכים לו: מצטיידים בבקבוקי מים וברזיות וסככות ושילוט מאיר עיניים וגדר סביב המונעת מחיות הפרא לסכן אותם, וחולצות ארוכות שרוול (קניתי, יצא שקלווין קליין, בחנות הענק רוס במרכז מסחרי בצפון העיר שמדברים בו בעיקר ספרדית ומוכרים בו עודפים בזול מאוד), קרם הגנה ובעיקר מזגנים, מדלת הבית לכל מקום ובחזרה, כל הזמן. הפליטים, מתי המדבר האחרונים בשל עוונותיהם של אחרים, כי הם עצמם "איש בלבבו ישמע / קול אלוה

דבר: / לך! היום אל-ארץ / חדשה אתה עובר!", אינם ערוכים להתמודד עם המדבר. אין להם פנאי. גם עליהם אני חושבת כשאני מתהלכת, מצוידת כדבעי, בשביל המדמה ביקור אמיתי במדבר (כולל החום הרב, שהמצלמה בטלפון שלי נכנעת לו ושובתת, והחיות בוויטרינות – כמה מאכזב שלא התאפקו וויתרו עליהן – המסתתרות בכוכים המומצאים ואינן נראות). עד שלרגע נשכח הכל, ומול עיני נפרש נוף המדבר המסעיר ועולים פרטיו: הצמחיה, הקרקע, בעלי החיים הקטנים, העמק לפני וההרים סביב.

7.8.23

גבול ארה"ב-מכסיקו, טוסון. גבר מבוגר סב במעגל גדול את תחנת האוטובוס שישבתי בה, מחכה לאוטובוס בשממת יום ראשון ואמצע הצהריים, נעמד מדי פעם, אמר דברים לחלל העולם, והמשיך. נמלטתי לאפליקציה. הנהג, כריסטופר, סיפר שנולד כאן וגר כאן תמיד ואת הגבול עם מכסיקו הוא חוצה מפעם לפעם: הוא לוצ'דורו, משתתף בגרסה המכסיקנית של היאבקות WWE, המכונה לוצ'ה ליברה. הלוצ'ה ליברה תיאטרלית עוד יותר מהאמריקאית, סיפר, המתאבקים חובשים מסיכות, לובשים תלבושות מורכבות, ויש להם שמות במה – הוא נקרא Profeta. כריסטופר, מתברר, עושה הכל: מעצב ותופר את המסיכות והתלבושות, מחבר את העלילות, כותב ומבצע את המוסיקה, מביים, וגם מפיק בכוחות עצמו את ההופעות שלו. לפני כמה שנים התגורר ביומה, עיר מדרום מערב לטוסון על הגבול עם סן לואיס ריו קולורדו המכסיקנית, אליה נסע פעמיים בשבוע ללמוד שם את הטכניקה ולהופיע. איזו חציה מלבבת! בינואר 1934 חצו ג'ון דילינג'ר וכמה מחברי הכנופיה שלו את הגבול לאריזונה אחרי שנמלטו מהכלא באינדיאנה, ונתפסו (לרגע) בטוסון. האולם שבו התנהל משפטו שוחזר לפרטיו ונעשה אתר תיירות – ארץ החוק והסדר יודעת לזהות סיפור חזק וטוב (רחוק שנות אור מוויליאם בורוז שהקדיש לדילינג'ר את שירו "תפילה ליום ההודיה", "בתקוה שהוא עדיין חי", שיר שמופיעות בו השורות "תודה על החלום

האמריקאי, / שירודד ויסולף / עד שהשקרים הבוטים יזרחו דרכו"). רטוריקת החוק והסדר בגרסתה בת זמננו, המתירה ואוסרת כאמור, נשמעת בקול גדול גם בטוסון, הנכללת ב"אזור 100 המייל של אכיפה בגבול", המקנה על פי חוק לך-CBF, סוכנות המכס והגנת הגבולות שמשמר הגבול הוא חלק ממנה, סמכויות חריגות, כולל מעצרים, חקירות, חיפוש על גופו של כל אדם בכל עת כולל ילדים, הקמת מחסומים ועוד, כל זאת בלי צו ובלי צורך בקיומו של חשד סביר, ברצועה של 100 מייל הנמתחת לאורך כל הגבולות. העובדה המדהימה היא ששני שלישים מתושבי ארצות הברית חיים באזורים האלה. גבריאלי שיבון, סופר ועיתונאי שחי בטוסון, מדגיש באוזני שרוב מי שחיים כאן אינם חווים את המצב הדרמטי הזה בחיי היומיום שלהם. היחס הדכאני שמור בעיקר למי שנחשדים שהם מהגרים פוטנציאליים. לכן יש שתיקה מול הגזענות והקסנופוביה, הוא אומר. משמר הגבול של טוסון הוא הפעיל והעסוק ביותר בארצות הברית, שיאן במספר התפיסות והמעצרים. הפליטים עצמם, שרובם שוהים בעיר תקופה קצרה, אינם מתערבבים באוכלוסיה ומנהלים מערכות קשרים אלטרנטיביות, הכוללות את ארגוני הסיוע. שיבון, שכתב יחד עם עמיתו העיתונאי והסופר טוד מילר, על המיליטריזציה של הגבול ושניהם ביקרו בישראל-פלסטין בהקשר זה, מתייחס גם להבחנה השקרית בין השמרנים, הקוראים בגלוי להקים גדרות, לליברלים שמגנים אותן אבל משתתקים לנוכח טכנולוגיות פיקוח עקיפות, שקופות. הכל מוכר עד זרא. שמה של אלביט שב ועולה בהקשר של גבול ארצות הברית ומכסיקו. החברה תרמה את חלקה לבניית "החומה הווירטואלית", זו הרחוקה מהגבול הפיזי, המדיני, ומבהירה עד כמה רחבה תופעת הגבול מקו הסימון הרשמי שלו. על גדר מפעל סאיקלון שלה באזור התעשייה בר לב, המייצר "מוצרי תעופה" שמיוצאים גם לארצות הברית, רדפו אחרי פעם אנשי הבטחון הדרוזים. כבר ב-2004 סיפקה אלביט לארצות הברית את רחפן ההרמס ועוד שורה של אמצעי פיקוח, מנגנוני חישה מתוחכמים המותקנים על הגדרות ומגדלי פיקוח מצוידים כדבעי. חברת גולן ספיי שופ הדריכה סוכנים של ה-DHS, המחלקה לבטחון פנים, וחברת נייס, שייסדו בוגרי 8200, המתמחה בין היתר במערכות פיקוח קולי, תרמה את חלקה למערך בתי הסוהר באריזונה. ועוד היד נטויה. מערכת מלוכלכת עם רטוריקה צדקנית במקרה הרע. אבל יש תנועה כלשהי במטוטלת: מוזיאון טוסון לאמנות, צנוע ואקלקטי למדי, מציג כמה עבודות פוליטיות חריפות ממש בתערוכת הביאנלה של אריזונה 2023, ומצרף יחד תמונות מתוך האוסף שמייצגות את המבט הקולוניאלי על הארץ ותמונות שמייצגות את המבט האוטו-קולוניאלי של אמנים מקומיים, והרבה מאוד אמנות ילידית, ומפנה את המבט בעוד תצוגות דרומה, אל אמריקה הלטינית. ולרגע נראה המרחב כולו נטול גבולות.

9.8.23

גבול מכסיקו-ארה"ב, הדרך לאל פאסו, אל פאסו. ברגע אחד, אחרי שנוף שולי העיר הופיע כסדרו – המדבר (ירוק יותר מאריזונה, עם קקטוס חדש), שהתחלף בהדרגה בחקלאות שדות, מטעי פקאן ורפתות ענק פתוחות, ואחריה תעשיית החקלאות, תעשייה בכלל, מגרשי ממכר מכוניות, מרכזים מסחריים, מוסכים, מלאכה ובהדרגה גם מגורים – הגיחה לפתע החומה ממערב, משתפלת במורד גבעה עד למישור שם נפגשה עם נהר הריו גראנדה. הגדר המוכרת לא נעלמה כליל אלא התחלפה בתערובת של גדרות רשת ותיל. גם הנהר אינו פרא כאן אלא הוא תחום בדרך בטחון, שטנדרים של משמר הגבול מפטרלים בה וג'יפים צבאיים ניצבים עליה, פניהם אל הנהר, שעמודי תאורה ומצלמות משגיחים עליו היטב. האיכרים באריזונה, אמר שותפי לנסיעה כשחיכנו בתחנת דלק בשולי טוסון לאוטובוס לאל פאסו שהתאחר, יורים במהגרים שעוברים והורסים להם את השדות. מה הם יכולים לעשות. הוא נהג משאית פול-טריילר ומגיע מנוגאלס, שבה הוא חי עם אשתו וילדיו, וייסע עכשיו יומיים באוטובוסים לשיקגו, שם החנה את המשאית. הוא לא מחנה אותה ליד הגבול, והטיסות יקרות. הוא הגיע לארצות הברית מקולומביה עם הוריו בגיל שש וגדל בוויסקונסין. ככה הוא חי: נוהג שלושה שבועות ובא הביתה למשפחה לעשרה ימים, קונה אוכל בוולמארט ומתקלח בתחנות דלק של נהגי המשאיות. יש לו תואר ראשון במתמטיקה והוא גם לימד בתיכון שנה אחת אבל אי אפשר להשוות את השכר. אמא שלו, הוא אומר פתאום, היא רוסיה יהודיה. אביו פגש אותה ברוסיה ויחד היגרו לארצות הברית. ואיפה הבחור שהיה אתו? אני שואלת. הלך. הוא פליט מוונצואלה, מתברר, שמחכה לזימון לראיון ב-USCIS, שירותי האזרחות וההגירה של ארצות הברית, אחרי שמילא את הטפסים, תהליך שיכול לקחת כמה שנים.

בינתיים הוא קנה לו אוכל ומשקה והתירה בו שלא יעשה שטויות. לשיחה מצטרף גבר מבוגר, הוא הגיע מאיי הבתולה של ארצות הברית ובא לבקר את בנו בטוסון. מאל פאסו ימשיך באוטובוס לדאלס ולטנסי ואז לצפון קרוליינה, לבקר את בתו. הנשיא הנוכחי, אומר הנהג, איום ונורא. טראמפ הוריד ריבית והחזיר עבודה לארצות הברית. היום הוא בקושי עושה שליש ממה שעשה קודם. הגבר מאיי הבתולה מהנהן, לא ברור מה הוא חושב. הוא גם היה נהג משאית פעם, הוא אומר. בתחנה באל פאסו אנחנו לוחצים ידיים. שמו אלכס, הוא בן גילי, והוא ראה כל מה שראיתי אני בדרך. אולי תכתבי את זה, הוא אומר לי. אני כותבת. חם מאוד גם באל פאסו, ואני משתרכת אל המלון – חדרי, תיכף יתברר, משקיף מגובה מכולה של נורפולק סאות'רן וממרחק 15 מטרים על רכבות המשא הליליות – וכבר מרגישה אחרת, והולכת ומתחזקת בהרגשתי: אל פאסו מלאה פאטינה מרופטת, כולל בניינים היסטוריים מתפוררים, ותודעה היסטורית עמוקה שמתגלה בעשרות רבות של לוחות הנצחה, ומכולם עולה רוח ברורה של ביזנס. יש בתיאורים לוויית חן של הרפתקנות, כולל פריעת חוק חניגית ממרחק השנים, אבל העיקר במערב החדש הזה, הוא היוזמה והרווח. גם כאן היו לקטים-ציידים ושבטים אינדיאנים, ובקפיצת הזמן החוזרת – כיבוש ספרדי במאה ה-17, התיישבות של אמריקאים אחרי מלחמת ארצות הברית-מכסיקו ב-1849, הגירה מכסיקנית גדולה אחרי המהפכה של 1910-1921, שוב הגירה אמריקאית, צמיחה גדולה של התעשייה, ירידה בשפל הגדול, ואז, אחרי מלחמת העולם השנייה, התפשטות צבאית באזור, גילוי נפט והתעשיות הנלוות ומפעלים המבוססים על כוח עבודה זול, בעיקר ממכסיקו. כ-82% מתושבי העיר הם היספנים. ספרדית נשמעת בה יותר מאנגלית, רבים בה לא דוברים אנגלית. רחובות הדאונטאון של אל פאסו – אוסף אקראי של כמה בנייני משרדים ושני מלונות גבוהים יחסית – שוממים. יתר אזוריה, שמתחילים מיד אחר כך, פרווריים לעילא. העיר מתעוררת לחיים ברחוב אל פאסו, המוביל אל גשר המעבר הגדול לחווארס, תאומתה ההיסטורית מהצד המכסיקני. חנויות של כל מיני דברים בזול – בגדים, מזון, צעצועים, קוסמטיקה – וזרם של עוברים בין שני הצדדים. אפשר לזהות ביניהם את הפועלים שמגיעים משם לכאן בבוקר. תור ארוך של מכוניות, כמעט כולן משם לכאן, שער אימתני שטנדר של משמר הגבול נכנס דרכו למתחם הסגור, ובשכונת צ'יוואוויטה הסמוכה, בתים דבוקים לגדר וארבעה בנייני שיכון טוריים מלבנים אדומות עם דגל מתנוסס שמציעים סטודיו להשכרה ב-700 דולר ויחידת שני חדרים ב-900, זול יחסית לממוצע באל פאסו, שמחירה זולים ביחס לערים מרכזיות אחרות בארצות הברית. התרחקתי מהגבול. לא מדי. אל מוזיאון השואה הקטן, שקבוצה של בעלי מוגבלות שכלית ביקרה בו עם המדריכה, ואל בית הקברות ההיסטורי, שכולל חלק יהודי מגודר עם כניסה נפרדת רחוקה. וגם אל נקודת תצפית מראש הר פרנקלין אל שתי הערים, שאלמלא החומה שבאה והולכת היו נראות דומות עוד יותר. שתיהן חומות, שטוחות, עם כתמים גדולים של שטחי תעשייה וצבא, למרות שחווארס צפופה יותר. מה נשמע? שאל אותי גבר גדול שהגיע עם בת זוגו להצטלם מחובקים על רקע נוף הערים. באת לראות את הדגל הנהדר שלנו? אני לא מפה, אמרתי, ואני רואה איך נראה הדגל הזה וגם איך נראה הדגל שלי. הוא שתק

לרגע, משהו התעוות בפניו. באת לפה כי הדגל הזה הוא החופש, לכן באת לכאן, בשביל החופש, נכון או לא נכון? נכון, אמרתי לבסוף, בטח. ובערב בעונה זו מתפרצת אל חום היום מדרום רוח המונסון, נושאת אתה לעת עתה עננות חול סמיך, לא גשם.

10.8.23

גבול ארה"ב-מכסיקו, חווארס. לבי התרחב מרגע שחציתי את הגבול מאל פאסו לחווארס: העולם נמלא חיים. אנשים שהולכים ברגל, אוטובוסים צבעוניים, עגלות רוכלים, חנויות, בתי מרקחת, מרפאות, דוכן למעוניינים לבנות משפחה מאושרת וקריסה של המחירים. אבל לא רק אלה. גם מאות, למעשה אלפים של פליטים, יושבים בכל מקום שיש בו צל, בפתחי בתים ומלונות שערימות אשפה חוסמות אותם, ליד עמודי החשמל שנקבעו בהן עמדות טעינה לטלפונים, בככרות, על ספסלים, על מדרגות הכנסיות. משפחות עם צרורות והרבה מאוד גברים צעירים עם תרמילים מתפקעים. מחכים. מדי פעם עוברת שמועה וכולם מתעוררים ורצים לגבול – לשווא. מדי פעם חולפת משאית ועליה ניצבים זקופים שוטרים, עם קסדות ומסיכות ניג'ה ורובים שלופים, אבל איש לא נרתע. לא הפליטים ולא אנשי הקרטלים, שפעם הטילו את חתתם על כולם והיום אימתם היא הד קלוש והם בעיקר רבים אלה עם אלה. בפודקסט ב-The Border Chronicle טוען אוסבלדו סבאלה, שחקר את הקרטלים, כי מה שנדמה לנו מציאות ביחס אליהם הוא למעשה הבניה. הקרטלים וסנדיקיהם לא ידעו שהם כאלה, עד שהממשלים המציאו אותם, בין היתר על פי המודל המדומיין למהדרין של מריו פוזו ב"סנדק". נרטיב הקרטלים, אומר סבאלה, הצדיק

שיטור יתר שגרם עוד הרג. פגישה סודית בין נציגי הממשל לנשיא מכסיקו קלדרון ב-1975 הובילה לריסוס שדות קנביס ופרג, שהביא מצדו להגירה מסיבית של כפריים אשר איבדו את מקור פרנסתם אל הערים. הגדרת הקרטלים ב-1985, תחת ממשל רייגן, כאיום לאומי מהדרגה הראשונה, שהחליף בהדרגה את האיום הסובייטי, הביאה גם היא להגדלת האלימות. לא כדאי לך ללכת לשם בכלל, אמרו לי בנות החבורה שישבו בבית קפה קטן כבר מרחק מה מהקתדרלה והמדרחוב המסומנים בהנחיות לתיירים החרדים, שותות מכוסות האויה, כששאלתי אותן על האנדרטה לזכר מאות הנשים הצעירות, רובן עובדות המקילדורות, שנרצחו בין 1993 ל-2005 בחווארס. לקחתי מונית. הרקע לרציחות אינו אחיד וגם לא ידוע בוודאות – שוד, אונס, מלחמת כנופיות, עוניה הנמשך של העיר ותופעת המקילדורות שהוליד הסכם נפטא והגדילה את הפרולטרזציה של נשים. עוניין וחולשתן של הנשים הביאה כנראה גם לזה שהרציחות נחקרו ברשלנות פושעת ונשים נותרו לא-מוגנות. עצמות שמונה מהן נמצאו בקבר המוני בשדה כותנה, סמוך למקילדורות, ושם נבנתה האנדרטה. הדרך ממרכז העיר עוברת לאורך החומה, ממחישה גם את הטיית הנהר ריו גראנדה/ריו בראבו, שנקבע כגבול בין המדינות ב-1848 אבל נהג כדרכם של נהרות, מסרב לשמש גבול חד וחותר, ולכן נהפך בהסכם חדש מ-1963 לתעלות מדופנות מעשה ידי אדם. ואחר כך עוברת הדרך באזור התעשייה הענקי של המקילדורות, לא הרחק מהזונה דה אורו, שכונה עשירה, ומגיעה אל הזונה טוריסטיקה, אזור ובו בתי מלון רבים לאכלוס מי שמגיעים מחוץ לעיר לבקש ויזה לארצות הברית בבניין הקונסוליה הסמוך מאוד לאנדרטה. ובהמשך הדרך נבנתה שכונה חדשה גדולה של בתים צמודי קרקע צפופים. יושבי בית הקפה, מתברר, ניזונו גם הם מהדימוי: האזור שוקק. האנדרטה, שנבנתה במימון ממשלתי, נחנכה עוד בטרם הושלמה ב-2011. זהו מתחם גדול למדי ובו כמה פינות הנצחה, שברובן חוזר הכיתוב Ni Una Mas לא עוד אחת, שמה של התנועה הפמיניסטית שקמה בעקבות הרציחות. בנייתה עדיין לא הושלמה, כך נראה, או שהיא כבר התחילה להתפרק (ערימות עפר ואבנים, עמוד תאורה שקרס). ברומן מ-2004 כותב רוברטו בולניו על עיר דמיונית בשם סנטה טרסה, שנשים נרצחות בה בהמוניהן. סיפורו מבוסס על מה שאירע בחווארס והוא מסופר כמעט בזמן אמת. זהו רצף קשה לעיכול של תיאורי הגופות ואתרי מציאתן. כוחו של הפרק העוסק בעיר בא מן ההכברה וכמובן מן ההקשר הכללי של הרומן – זו הרי ספרות – אבל במקום של אנונימיות גדולה כל כך ואי ודאות ביחס לאירועי המציאות יש לו כוח מעין-דוקומנטרי. "בחודש הבא, חודש מאי, נמצאה גופה של אישה במזבלה בין שכונת לס פלורס לפארק התעשייה חנרל ספולבדה. במתחם ניצבו המבנים של ארבע מקילדורות שעסקו בהרכבת מכשירי חשמל ביתיים. מגדלי החשמל שהזינו את המקילדורות היו חדשים וצבועים באפור כסוף. לידם, בין הגבעות, בלטו גגות הפחונים שהוקמו קצת לפני הגעתן של המקילדורות והתפשטו גם מעבר לפסי הרכבת בואך לשכונת לה פרסיאדה". אותם מבני ענק מודולריים אפורים עם שלטים בגרפיקה מושקעת, בחלקן אפילו גינות בחזית, אותן הסעות המוניות בבוקר ואחרי הצהריים, אותן נשים שעובדות בהם. רציחות הנשים פחתו, ודאי שאינן אירוע קיצוני עוד,

אבל המקילדורות ממשיכות לצמוח, ופועלות ופועלים מקסיקנים עובדים בהם ואינם שותפים לרווחים, ואמריקאים מתגוררים בחווארס הזולה ועוברים בבוקר בתור נוח יותר לאל פאסו לעבודה ולבתי הספר של הילדים, וכ-17,000 אנשים חוצים את הגשר רגלית מדי יום בדרכם לעבוד באל פאסו וכ-35,000 מכוניות, ואלפי פליטים מחכים ברחובות חווארס לנס, ושוטרת הגבול המקסיקנית גובה בלי מלים 50 סנט ו-10 פסוס מכל נכנסת ויוצאת, ושוטרת הגבול האמריקאי חוקר בקפדנות את הנכנסים, וממשלות מספרות לעצמן שזו עסקה טובה לכל הצדדים. ואין נחמה פה: זה היום השני שהצ'וואוס, קבוצת הבייסבול המקומית, מפסידה לשוגר לנד בסדרה של חמישה משחקים (לפחות עד לרגע זה, אני שומעת עדיין את הקולות המגרש). בשבת יהיו זיקוקים.

11.8.23

גבול ארה"ב-מכסיקו, המרחב הכפרי מדרום-מזרח לאל פאסו. איכשהו מצאתי את עצמי מצדו הדרומי של הגבול במעבר האנקוק, מרחק כ-90 קילומטרים דרומית-מזרחית לאל פאסו, עוברת בדיקת דרכונים מבלי שחציתי למיטב הבנתי את הגבול אלא רק נסעתי בדרך עפר שנקרתה בדרכי סמוך לו. שוב נדרשתי להסביר, והפרופיל שלי אפילו לא אילץ אותי לשקר. הגבול, הוא שמתעתע. נסעתי לאורכו, ככל שהדרכים אפשרו לי, מאל פאסו מזרחה. בדרך לשדה התעופה לקחת את המכונית השכורה, נזכרתי איפה כולם: במרחבי אין-קץ של מרכזים מסחריים ומסעדות ועסקים ומשרדים ומגרשי מכונית בשולי העיר, שהם עיקרה. הפרווריות היא צורת מגורים ותרבות חיים ורוב ארצות הברית כזו, ודאי מערבה

(ראיתי אתמול תכנית על הראפ, שנטען בה שהוא קיבל צורה שונה בחוף המערבי כי כאן הוא מוזיקה של המכונית). הגבול אינו בגבול: החומה (muro בצד המכסיקני) נבנתה כולה בחלק האמריקאי ומתקני הגבול מרוחקים עוד יותר ממנו (הגבול באשר הוא חמקמק לא פעם: החתמת הדרכון בשדה התעופה לוד/בן גוריון מעבירה אותנו אל מחוץ לארץ בעודנו בישראל למשל). בתוך כך הותירה ארצות הברית חלקים מהריו גראנדה המפריד באופן רשמי בין המדינות בשטח מכסיקו או שהותירה אותו לנפשו והציבה גדרות בשטחה המובהק עד שבאה מדינת טקסט עם מושלה הרפובליקאי (כמובן, גם הדמוקרטים לא שוקטים על שמריהם) והוסיפה על גדר המכולות שלה וגדרות התיל, כולל במים, שרשרת של מצופי ענק מקובעים לקרקעית עם שיני ברזל ביניהם. הממשל הפדרלי טוען שזה מנוגד לחוק ולהסכם עם מכסיקו אבל המצופים עודם שם. גבול טקסט-מכסיקו בכלל קשוח עוד יותר מהאחרים, ואני פוגשת פה רק את קצהו. כאן, במקום הריו גראנדה עוברת צמוד לגדר תעלת ניקוז רחבה. אני מסתכלת מן הצד האמריקאי ועליו. מכסיקו מופיעה כתמונת נוף שאני מציצה עליה מבעד לעמודי הגדר, כתמים של בתים, עשן עולה מארובה ועננת אבק של טנדר שחולף בשביל צמוד לגדר. והנוף העולה בצדו האמריקאי של הגבול הוא נוף שוליים מובהק: שוליים מדיניים, שוליים עירוניים ושוליים חברתיים. במעבר ייסלטה, עדיין בתחום השיפוט של אל פאסו, בסביבה שהולכת ומשילה את מעט העירוניות ממנה הגיעה, יש פקקי ענק, בעיקר בדרך לאזור התעשייה הגדול ולמעבר המשאיות הנפרד. בצל עץ בככר לפני המעבר מחכים פועלים לאיסוף. מעבר למחסום ולגדר נראות שכונותיה המזרחיות של חווארס. הלאה בכבישים פנימיים נמצאת סוקורו. עיר על פי הגדרתה במחוז אל פאסו, עם כ-34,000 תושבים, כמעט כולם היספנים, שנראית כמו מושב עולים, בלי הארגון העליון, מרחב ציבורי של ממש ושרידים של חקלאות, ובכל זאת עם מבני שיכון אחדים של שתי קומות. היא היתה מקום יישוב עוד במאה ה-17, ובכניסה שלה, כך אני לומדת בדיעבד, שמורה אחת מ-112 הרפליקות המאושרות של הפייטה של מיכלאנג'לו. דבוקה לה מדרום העיירה סן אליזרו, גם היא ותיקה מאוד, תחנה ב Camino Real de Tierra Adentro, דרך הכסף המובילה בין העיר מכסיקו למדינת ניו מכסיקו. היא קטנה יחסית (יש בה 13,000 תושבים, היספנים כמעט כולם גם הם), ונידחת. נסעתי בה בשביל עפר עד לגדר ממש. טנדר של משמר הגבול חלף על פני, אדיש, מעלה עננת אבק שכיסתה את הבתים המתפוררים הגובלים בתעלת הביוב שלצד הגדר ואת גדמי העצים שמישהו השליך שם. גדר, שער נעול שקבוע בה, הריו גראנדה היבש מן העבר השני וזהו. בקציה הדרום-מזרחי של העיירה, צמוד ממש לגדר, ניצבת שכונת קרוונים. מישהו ייפה את הכניסה עם עציץ פרחי פלסטיק, מישהו התחיל לבנות לו בית מעץ אבל רוב רובם של הקרוונים עומדים ניצבים לגדר, קרחים בלב שממה. הלאה מכאן מתחילה החקלאות. מטעי פקאנים, שדות עגבניות ותירס, רפתות פתוחות מוגנות כמו הגבול, וחוות, חלקן תאגידיות וחלקן, כך נדמה לי, פרטיות. הגדר נראית רוב הזמן, קו עיקש מתוח מקצה האופק עד קצהו, לפעמים על רקע אדמה צחיחה, לפעמים על רקע שדות ירוקים או קצורים, לפעמים מבצבצת בין שורות עצי הפקאן.

בהמשך הדרך מופיע מתחם מבודד פורח, כמין מועדון גולף Southwest Key Program, שמו. מתברר שזו עמותה לטינית למען צדק חברתי, סיוע משפטי ותמיכה במהגרים. אחר כך פאבנס, ישוב קטן ועני – כ-8,000 תושבים, 43% מהם מתחת לקו העוני – שב-2005 ירו בו שני שוטרי משמר הגבול במהגר שחשדו כי הוא מבריח סמים, הורשעו, ואז זכו לחנינה מטראמפ. ובשולי הישוב, סמוך לגבול, עומדת כנסיית לה איסלה ולידה בית קברות. הכנסייה נוסדה ב-1910, בית הקברות ותיק עוד יותר. ביוני השנה חיבל מישו קשות בקברים. העיירות האלה נמצאו בשעתו בתחום מכסיקו העצמאית, מדרום לנהר, שבאחד ממהלכיו הפראיים יצר ערוץ מצפון להן וכלא אותם באי (מכאן שם הכנסייה). ב-1848 עברו לרשות ארצות הברית. החקלאות הנוכחית, בתי חווה מפוזרים בנדיבות במרחב, ממשיכה מבלי דעת את החקלאות של אמצע המאה ה-19, אז הקימו עשירי אל פאסו דל נורטה, חווארס, חוות חקלאיות וגידלו בהן תירס, חיטה, פירות, ירקות וענבי יין. חשבתי לנסוע לאורך שביל העפר הצמוד לגדר אבל טנדר של משמר הגבול שחסם את הדרך אמר בידידות שלא כדאי, מכוניתי לא תעמוד בזה. חזרתי בכביש המהיר, דרך נופי הכניסה-לעיר הקלסיים. בעיר עצמה הציע לי שוב המוזיאון העירוני נחמה אחרי העצב של היום הזה. קשה לי לתאר כמה מרגש בעיני שמוזיאון יכול לעשות כך. בדומה למוזיאון בטוסון, גם זה של אל פאסו קטן וצנוע. הוא מציג אוסף של ציור מקומי שנעשה בהשפעה קולוניאלית ובעיקר שתי תערוכות מעניינות: "חלום בצל משהו אמיתי: נשים באמנות", המציגה תמונות מהאוסף שנעשו בידי אמניות לטיניות/היספניות (וגם אמנים) מעשרות השנים האחרונות, שמסרבות לכל הגדרה חותכת, ו"חשיפה: אמנות ילידית ואקולוגיה פוליטית", המציגה אסונות סביבתיים מנקודת המבט של קורבנותיהם, אמנים ואמניות ילידיים מכל העולם. וגם, אל פאסו הביסו הערב את שוגר לאנד 12:3.

12.8.23

מכסיקו-ארה"ב. זהו, נגמר באמצע. ולאן אני חוזרת. הגבול הזה תקף אותי בגבולי שלי נון סטופ. החומה השטנית בגדה המערבית שראיתי אותה במעללים אכזריים, מנוולים. המתדפקים על השער, העוברים איכשהו והחומקים דרכו. חומת גטו עזה. לא אפרטהייד, חנק. הגדר הפרנואידית בגבול מצרים, שניצלתי את ההטבה שניתנה לעם בסוכות או פסח אחד לנסוע לאורכה. ולבנון, וסוריה. מדינת ישראל הודפת את שכנותיה וחונקת את עצמה. גם פנימה. מדורי הגיהנום של לוס אנג'לס אינם בוטים כך שם, כאן, אבל הדיכוי האתני פה, ופערים מעמדיים מדכאים. עם זאת, מרחב הגבול שראיתי, ה-borderland, המחיש בעוצמה גדולה גם את המורכבות הבלתי נמנעת של מצבי הביניים. מצד אחד הבדלים גדולים בין שני צדי הגבול וגם בתוכו, המיתרגמים לא פעם לפערים: פערים כלכליים עצומים, פערים חברתיים כולל היבדלות מרחבית על יסוד אתני, והבדלים באורחות החיים (הערים האמריקאיות האוטוטופיטיות והמכסיקניות הרחוביות). לא גשר ולא דלת, בלשונו של גאורג זימל. אלא שלא תמיד מתארגנים ההבדלים באופן היררכי. לפעמים הבדל הוא פשוט הבדל, וטוב שקיים. רע כשהוא מבטא יחסי שליטה וכוח: איש משמר הגבול מול פליטה מוונצואלה, בעל מפעל אמריקאי מול פועלת מקילדורה, ממשלה זדונית חזקה מול ממשלה זדונית חלשה. ומצד שני, המרחב הזה מעורבב מאוד. בעיקר מן הצד האמריקאי, ולא בכדי: הוא היספני ולבן (במנייה לא מובנת מאליה תמיד ששמה את ההיספני בצד הלא-לבן); יש לו היסטוריה משותפת אמריקאית-מכסיקנית הנמשכת מאז המאה ה-19; הדמוגרפיה שלו המעורבת (אמנם באופן חד צדדי למדי, כי מבחינת מספרית הנוכחות של אמריקאים במכסיקו מצומצמת על אף שהשפעתם גדולה בתחומים אחרים); והתרבות החוצה גבולות (הלשון, המטבח). יש

כאן ביטוי לא רק ליחסי כוח מסוימים אלא גם לאי הלימה בין גבולות רשמיים למצב בפועל. וזה עניין מעודד. הבדלים חותכים, אם כך, וחיבורים. פרדוקסליות עמוקה. אוקטביו פס כותב: "מה שמבקשים [הסוציולוגים] להבליט הוא שהתרבות המערבית עולה בכול – כולל בתחומי המזון והמטבח – על שאר התרבויות ושעל ראשה הנישא מתנשא הענף הצפון-אמריקאי, כליל השלמות והתפארת. [...] מבלי להבחין שדפוסים אלה אינם תואמים את מציאותנו ההיסטורית, הנפשית והתרבותית האמיתית, ואינה בעצם אלא סתם חיקוי (וחיקוי בזוי) של האב-טיפוס הצפון-אמריקאי. [...] קיימת מכסיקו אחרת [...] אותה מציאות נזילה הבנויה מאמונות, קטעי-אמונות, דימויים ומושגים, שההיסטוריה משקיעה בקרקעית נפשו של הכלל, אותה מערה או מרתף השרוי בתרדמה נצחית, ועם זאת – גם בתסיסה מתמדת". אני קוראת את הדברים אחרי שלושה וחצי שבועות בחלק מסיום מאוד של מכסיקו (שעם זאת, בהיותו גבולי, אולי מחדד אותם), בלי שפה, עם מבט חיצוני מאוד בעולם שהשתנה לא מעט מאז נכתבו הדברים לפני כמה עשרות שנים. ובכל זאת, משהו מהמכסיקניות הזו, ה"אחרת", הרגשתי. זו עמידתו של החלש מול החזק, שחולשתו ניכרת גם מבית – תעיד שכונת הקרוונים הנידחת בסן אליזריו. אבל אם זה היה נגמר בדיכוי, זה היה מצמית. אי אפשר לחיות ככה, לא אני. יעידו עבורי שתי תמונות חיות מן הרבות שהרווחתי: מראות מדבר סונורה, עם הקקטוסים הפראיים, מסתיר טרגדיה אנושית נוראה וגם נשגב, תזכורת לצניעות הנדרשת מאתנו תמיד; ומראה חוף הים של טיחואנה – פשוט, שמח, חזק מן הגדר החותכת, נצחונם של אנשיה.